

Sindikata hrvatskih učitelja | Samostalni sindikat zdravstva i socijalne skrbi Hrvatske | Hrvatski strukovni sindikat medicinskih sestara - medicinskih tehničara | Nezavisni sindikat zaposlenih u srednjim školama Hrvatske
 Nezavisni sindikat znanosti i visokog obrazovanja | Sindikat zaposlenika u djelatnosti socijalne skrbi Hrvatske | Hrvatski sindikat djelatnika u kulturi | Hrvatski liječnički sindikat | Nezavisni sindikat zaposlenih u hrvatskom zdravstvenom osiguranju

VJESNIK

SINDIKATA JAVNIH SLUŽBI

Travanj 2018.

ZAR JE MOGUĆE DA NAM PLAĆE NEĆE RASTI IDUĆE TRI GODINE

Nevjerojatno je da se i nakon deset godina depresije planiraju još tri godine depresije, još tri godine u kojima plaće u javnim službama neće rasti i u kojima će još više zaostati za drugim plaćama u zemlji. Vlada RH opet ima neke druge prioritete. Za primjerenu i pravednu cijenu našeg rada morat ćemo se izboriti – vrijeme je za pritisak!

PLAĆE SVIMA RASTU, NAMA ZAOSTAJU

Sredinom svibnja ove godine, prije donošenja smjernica ekonomske i fiskalne politike za naredno razdoblje, trebaju **započeti** još jedni **pregovori** za osnovicu za plaće u javnim službama. Dok **plaće u javnim službama**, u odnosu na plaće iz 2008. godine, **zaostaju 17 posto** za drugim plaćama u zemlji, a doktori, medicinske sestre i drugi javni službenici svakodnevno odlaze iz zemlje, Vlada kupuje avione te i dalje priča o fiskalnoj konsolidaciji i potrebi smanjivanja javnog duga.

Kao da stanje već nije dovoljno zabrinjavajuće, opet postoje ozbiljne naznake o tome da bi plaće u javnim službama **mogle biti zamrznute** i u ovoj i u naredne dvije godine. Čak i sada kada je kriza iza nas i kada službeni statistički podaci pokazuju da BDP raste i da novaca ima (u 2017. država je po prvi puta nakon krize poslovala u suficitu, što znači da je Državni

●●●
Dok plaće u javnim službama, u odnosu na plaće iz 2008. godine, zaostaju 17 posto za drugim plaćama u zemlji, Vlada kupuje avione te i dalje priča o fiskalnoj konsolidaciji i potrebi smanjivanja javnog duga

proračun zabilježio višak prihoda u odnosu na rashode i to u iznosu od 2,75 milijardi kuna). Opet novaca ima, ali opet nema za nas ili će ga biti tek onoliko koliko mrvica u Proračunu ostane nakon što se namire svi oni o kojima politika ovisi na sljedećim izborima i svi oni kojima vraća dugove od prošlih izbora.

Zahvaljujući **dugogodišnjoj politici rezanja plaća** (jednom u nizu recepata iz Brisela), naše su vlade ugušile hrvatsku potrošnju i proizvodnju, onemogućile otvaranje novih radnih mjesta te na koncu dovela i do iseljavanja najkvalitetnijih kadrova.

Konsekvence takve politike, od preniske stope zaposlenosti pa do masovnog iseljavanja stanovništva, jasno su vidljive. Kada je riječ o padu plaća u zadnjih 10 godina, od Hrvatske su **jedino gore** prošle Grčka, Cipar i Portugal, dok je u isto vrijeme Bugarska imala rast plaća od 54%, Latvija 46%, a Rumunjska 30%. Potonje su države očito na vrijeme shvatile da se, radi vlastitog interesa, moraju okrenuti **povećanju potrošnje i potrebama svog vlastitog naroda**.

Rast plaća u javnom sektoru i u Hrvatskoj bi još dodatno potaknuo rast BDP-a, a zamrzavanje plaća, uz daljnji očekivani rast plaća u privredi, dovelo bi do toga da plaće u javnim službama svakim danom sve više zaostaju. Obzirom na najave i trenutne prioritete Vlade (o čemu u nastavku Vjesnika možete puno toga pročitati i saznati), bojimo se da ni ovoga puta, ni ovoj Vladi javni službenici i namještenici neće biti prioritet te da će u pregovore ovoga puta doći s pričom o tome da još nije ostvaren dovoljno veliki rast da bi i mi došli na red i da se opet strpimo još „malo“.

Jesmo li doista toliko nevažni i nebitni? Zar i mi ne izlazimo na izbore? Jesmo li spremni i dalje slušati

laži, nasjedati manipulacijama, voditi se stranačkim pripadnostima, a ne vlastitim interesima te gledati kako sve plaće osim naših rastu?

Moramo **pružiti snažan zajednički otpor** takvom odnosu prema zaposlenicima u javnim službama i biti spremni svim sredstvima se izboriti za naša prava. Članovi sindikata moraju biti svjesni nepravde koja im se nanosi te u svim aktivnostima biti **snažna i glasna potpora vodstvu sindikata**, jer bez takve potpore ne možemo izboriti veće plaće i veća prava. Bez Vas ne možemo održati Vašu cijenu rada!

VARAJU NAS NA SVAKOM KORAKU

Pregovori između Vlade i sindikata još nisu ni počeli, a Vlada RH već sada pokazuje i dokazuje da **ne želi ispuniti** ni minimum onoga što je obećano i dogovoreno. **Pripreme za pregovore** o osnovici, sukladno odredbama važećeg Temelnog kolektivnog ugovora za službenike i namještenike u javnim službama i dogovoru Vlade RH i sindikata, trebale su započeti zajedničkim radom u **metodološkoj** radnoj skupini još u siječnju. U cilju pravovremene i kvalitetne pripreme pregovora, navedena Radna skupina imala je zadatak pripremiti metodološki okvir i potrebne analize za praćenje i usporedbu plaća u javnim službama s drugim plaćama u zemlji. Ni unatoč opetovanim zahtjevima i konstantnom inzistiranju sindikata javnih službi, Radna skupina još uvijek nije formirana niti je započela s radom. Prema najnovijim obećanjima iz Vlade to bi se trebalo dogoditi početkom mjeseca svibnja. Jedno je već sada jasno: u samo dva tjedna, s ovakvom Vladom, ne mogu se kvalitetno pripremiti ozbiljni pregovori o osnovici.

Vlada dakle, svoja obećanja ne ispunjava ni sada, baš kao ni 2016. godine kada je javnim službenicima trebalo povećati osnovicu za 6 posto, odnosno vratiti ono čega su se u vrijeme krize odrekli i pristali na dogovor da će isto dobiti natrag kada stanje u zemlji bude bolje. Ili nedavno, kada je samo dva mjeseca nakon sklapanja Temelnog kolektivnog ugovora pogazila dogovor **ne poštujući** potpisane odredbe o naknadi **za trošak prijevoza i neutemeljeno zakidajući** zaposlenike u javnim službama.

Varaju nas i kada u pregovore **prvo idu sa sindikatima državnih službi** jer znaju da će ti sindikati sigurno popustiti i potpisati sve što Vlada želi. Nakon što sa sindikatima državnih službi postignu svoj cilj, na pregovorima sa sindikatima javnih službi odbijaju svaki zahtjev za povećanje plaća i materijalnih prava iznad onoga što je ugovoreno za državne službenike i namještenike. To je **podmukla taktika** kojom se pokušava ograničiti prostor za djelovanje

sindikata javnih službi, onih sindikata koji jedini u ovoj zemlji imaju snagu, mogu napraviti ozbiljan pritisak i prisiliti Vladu da uspostavi pravednu cijenu rada.

Uklapa se to, nažalost u sveopću sliku odnosa i postupanja Vlade RH prema sindikatima i radnicima u našoj zemlji. Umjesto da se, u istinskom dijalogu sa radnicima i sindikatima, i naša Vlada okrene provođenju reformi u interesu hrvatskih građana, koje će Hrvatsku usmjeriti u pozitivnom smjeru i vratiti povjerenje u institucije i samu državu, Vlada RH kontinuirano **vara** svoje radnike i građane, **fingira** socijalni dijalog na svim razinama, **ne poštuje potpisane kolektivne ugovore** te konstantno podilazi imućnoj manjini i privilegira samo neke. A tko će liječiti ljude u Hrvatskoj, tko će ih obrazovati i njegovati? Tko će provoditi reformu obrazovanja i druge nužne reforme? To bi trebali raditi upravo oni koji su već godinama potplaćeni, koje se već godinama vara i ponižava i kojima se uporno govori da čekaju neka bolja vremena. Kada će nastupiti ta bolja vremena ako ne sada kada se ekonomija oporavlja i kada sve druge plaće u zemlji rastu!?

ŠTO NAM PRIPREMAJU ŠTO ĆEMO MI?

U Nacionalnom programu reformi za 2018. godinu ne predviđaju se nikakve ozbiljne reforme koje bi osnažile domaću potrošnju, povećale plaće, poboljšale standard građana i spriječile njihov masovni odlazak iz zemlje. Dok se najavljuju mirovinska i zdravstvena reforma koje će (navodno) dovesti do održivosti mirovinskog i zdravstvenog sustava, u javnosti se manipulira, a sindikati se pokušavaju **prevariti** tako da se govori jedno, a da u prijedlozima zakona piše nešto sasvim drugo. Svjesno se prešućuje da te reforme zapravo znače još **raniju obvezu odlaska u mirovinu sa 67 godina**, još jaču penalizaciju prijevremenih mirovina te komercijalizaciju usluga i privatizaciju primarne zdravstvene zaštite.

Predviđene **reforme** opet, kao i ona zadnja **porezna** reforma, ne idu u korist radnika i građana nego u korist krupnog privatnog kapitala i onih koji već imaju velike plaće i koji zemlju napuštaju samo da bi otišli na skijanje ili skupo ljetovanje. Umjesto da se razmišlja o snižavanju dobi za odlazak u mirovinu, ukidanju zakonske odredbe o povećanju dobi na 67 godina i o postepenom snižavanju dobi umirovljenja sukladno rastu društvenog bogatstva, naša Vlada (kao i one prije nje) bespogovorno slijedi naputke i naredbe koje dolaze iz Brisela i rješenje problema vidi samo u produljenju radnog vijeka, iako rješenje zapravo leži u povećanju broja kvalitetnih radnih mjesta te **povećanju potrošnje i proizvodnje!**

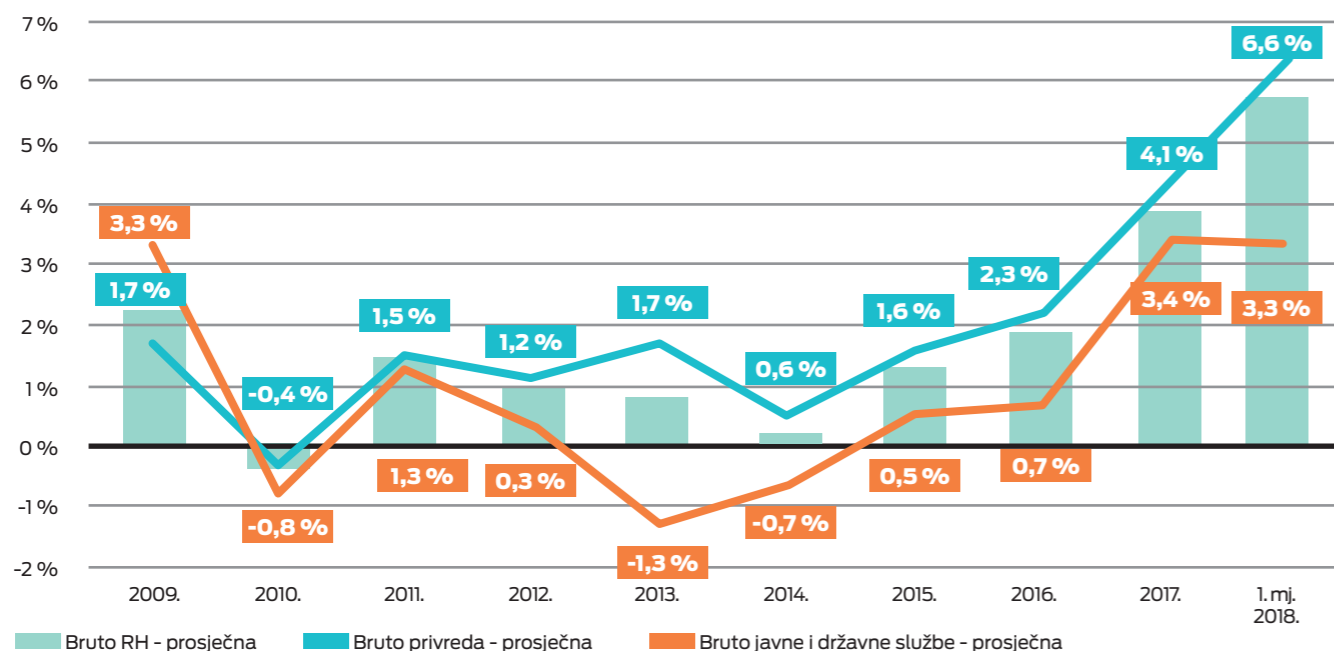
MANJAK DJELATNIKA U ZDRAVSTVU:

- iz Republike Hrvatske **svakodnevno odlaze medicinske sestre i mladi liječnici** (u zadnjih 5 godina otišlo je skoro 1.500 liječnika, 926 medicinskih sestara ima mirovanje radnog odnosa zbog odlaska u inozemstvo, dok je u tijeku rješavanje još 1800 takvih zahtjeva);
- prema podacima HZMO-a u sustavu zdravstva **nedostaje 12.868 liječnika**, a da bi se dostigao europski prosjek potrebno je povećati i broj **medicinskih sestara za 8.000 do 12.000** (prosjeck europskih zemalja iznosi 8,7 medicinskih sestara na 1 000 pacijenata, dok taj prosjek u Hrvatskoj iznosi 5,8);
- dosadašnjom prosječnom godišnjom stopom rasta broja medicinskih sestara od 3,4 medicinske sestre na 100.000 stanovnika, uz uvjet da prosječna godišnja stopa rasta broja medicinskih sestara u Europi uopće ne raste, Hrvatskoj bi trebalo 60 godina da dostigne europski prosjek;
- posao liječnika i medicinskih sestara koji nedostaju u sustavu odrađuju oni malobrojni preostali, koji zbog toga da se sustav ne bi urušio godišnje (protuzakonito) odrade i **700 do 800 prekovremenih sati**, što za posljedicu ima česta i dugotrajna bolovanja;
- odrađeni prekovremeni sati **već 5 godina se ne obračunavaju korektno**, zbog čega je podignuto na stotine tužbi, od kojih je tridesetak već dobiveno;
- u idućih 5 do 10 godina u mirovinu **odlazi još 2000 liječnika**.

Ako odobravamo ovakvu neoliberalnu i antisocijalnu politiku, poručujemo da nam je dobro i da valjda bolje nismo niti zaslužili. Moramo **konačno postati svjesni** onoga što nam rade već godinama, moramo postati svjesni izvanrednog stanja koje imamo u zemlji i zapitati se kuda sve to vodi. Ovo nije borba samo za naše plaće. Ovo je borba za kvalitetno obrazovanje, zdravstvo, kulturu, socijalnu skrb i sve druge javne servise u našoj zemlji, borba za budućnost i perspektivu naše zemlje. Svega toga nema bez zadovoljnih i motiviranih nastavnika, liječnika, medicinskih sestara, socijalnih radnika...

Nastavak zaostajanja plaća u javnim službama

Prema najavama Vlade, plaće u javnim službama ove će godine biti zamrznute, odnosno realno će pasti za 1,5 posto. Drugim riječima, čeka nas daljnje zaostajanje za privredom, ali i za usporedivim zemljama EU-a

Slika br. 1 Kretanje međugodišnje stope rasta prosječne bruto plaće u RH, u javnim i državnim službama te u privredi
Izvor: DZS. Napomena: Podaci za 2016., 2017. i 2018. odnose se na novu metodologiju kojoj je izvor JOPPD.

Piše: **Matija Kroflin**, mag. oec.

Prema najavama Vlade, plaće u javnim službama ove će godine biti zamrznute, odnosno realno će pasti za 1,5 posto. Drugim riječima, čeka nas daljnje zaostajanje za privredom, ali i za usporedivim zemljama EU-a.

Tijekom 2017. godine nominalna neto plaća u zemlji porasla je za 5,3 posto, a nominalna bruto plaća 3,9 posto u odnosu na 2016. godinu. Bruto plaća samo u privredi¹ porasla je i snažnije, za 4,1 posto, dok je bruto plaća u javnim i državnim službama porasla najmanje, 3,4 posto - i to nakon povećanja osnovice tri puta po dva posto tijekom 2017.

Zaostajanje plaća u javnim službama za privredom nije

¹ Prosječna plaća u svim djelatnostima NKD-a osim onih koje se odnose na javne i državne službe (djelatnosti O, P, Q).

novost. Kao što Slika 1. pokazuje, takav trend je konstantno prisutan od 2010.

HRVATSKE PLAĆE U ODNOSU NA DRUGE ZEMLJE EU-A

Na opći rast plaća tijekom 2017. djelovalo je ubrzanje rasta gospodarstva nakon druge najduže recesije u EU i dugogodišnjeg potiskivanja cijene rada u RH te iseljavanje i manjak radne snage koji je doveo do stanovitoga pritiska na povećanje plaća u određenim sektorima.

No, ostvareni rast plaća zapravo je skroman u odnosu na usporedive zemlje EU-a i pitanje je može li se i želi li Vlada da se on nastavi i tijekom ove godine?

	PRIVREDA	JAVNA UPRAVA I OBRANA, OBVEZNO SOCIJALNO OSIGURANJE	OBRAZOVANJE	ZDRAVSTVENA ZAŠTITA I SOCIJALNA SKRIB			
Rumunjska	12,9	Rumunjska	25,2	Rumunjska	26,7	Rumunjska	32,5
Mađarska	12,4	Mađarska	13,3	Latvija	11,2	Mađarska	20,3
Bugarska	10,9	Bugarska	9,5	Bugarska	10,7	Češka	11,1
Litva	8,8	Litva	9,3	Češka	8,5	Bugarska	8,7
Estonija	7,9	Latvija	9,2	Estonija	8,3	Litva	7,8
Češka	7,8	Češka	9,1	Mađarska	6,5	Poljska	7,7
Latvija	6,7	Estonija	7,9	Slovačka	6,4	Latvija	6,8
Poljska	6,5	Slovačka	6,2	Litva	5,2	Hrvatska	4,5
Slovačka	5,5	Poljska	6,1	Hrvatska	3,7	Slovačka	4,2
Hrvatska*	5,2	Hrvatska	5,3	Poljska	2,4	Estonija	4,1
Slovenija	5,1	Slovenija	4,2	Slovenija	2,2	Slovenija	3,2

Prosječan međugodišnji rast nominalnih troškova plaća u 2017. (sezonski i kalendarski prilagođen) - u %

Izvor: Eurostat

Analiza Europskoga sindikalnog instituta (ETUI-ja)² pokazala je da u usporedbi iste vrste radnika na istoj vrsti radnoga mjesta u Njemačkoj i Hrvatskoj, hrvatski radnici primaju 810 eura manje neto plaće nego njemački. Veće zaostajanje za Njemačkom u EU zabilježile su samo Latvija, Bugarska, Mađarska i Rumunjska. No, ni kad se u obzir uzme period oporavka plaća u zadnje dvije godine, stvari nisu puno bolje. Analiza ETUI-ja³ pokazuje kako su realne naknade zaposlenima između 2010. i 2017. u Hrvatskoj ostvarile 4 najveći pad u EU, a to je posljedica činjenice da su trendovi rasta plaća u usporedivim posttranzicijskim zemljama EU-a (u nastavku EU10⁴) bitno izraženiji nego kod nas.

Prema podacima Eurostata (vidi Tablica 1.) Hrvatska je u 2017. godini imala komparativno nizak rast troškova rada. Naše plaće u privredi (business economy)⁵ rastle su samo neznatno više nego u susjednoj Sloveniji gdje je ukupna razina plaća bitno viša nego u Hrvatskoj.

Povećanje osnovice za plaće u javnim i državnim službama u Hrvatskoj je nešto malo popravilo položaj triju djelatnosti javnoga sektora, no Hrvatska se i s tim povećanjem osnovice u djelatnostima javnih i državnih službi nalazi u donjem dijelu tablice. Ono što je vjerojatno najgore, tijekom ove godine, položaj Hrvatske će se vjerojatno pogoršati. U prilog toj tezi govori činjenica da je Vlada prošle godine osnovicu za plaće u javnim i državnim službama povećala za 6 posto. Isto je učinila i Slovačka za 350.000 zaposlenih u svojem javnom sektoru. No, za razliku od Slovaka kojima će plaće i ove godine rasti za 6 posto, naša Vlada planira ove godine plaće držati zamrznutima. Zamrzavanje plaća u 2018. zapravo znači realni pad plaća od 1,5 posto koliko iznosi planirani rast

² <https://www.etui.org/Publications2/Working-Papers/What-drives-wage-gaps-in-Europe>

³ <https://www.etui.org/Publications2/Books/Benchmarking-Working-Europe-2018>

⁴ Mađarska, Slovenija, Slovačka, Češka, Poljska, Latvija, Litva, Estonija, Bugarska, Rumunjska.

⁵ Sezonski i kalendarski prilagođene

cijena tijekom ove godine. S obzirom na to da su plaće glavni izvor dohoda, pa onda i potrošnje, potrošnja predstavlja još jedan dodatan, indirektan pokazatelj gdje se nalaze primanja hrvatskoga radnika u odnosu na druge zemlje EU. Nažalost, Eurostatovi podaci⁶ govore kako Hrvat troši manje od 60 posto onoga što potroši prosječni stanovnik EU-a te su po tom pokazatelju od nas u lošijem položaju samo Bugari.

POSTOJI LI PERSPEKTIVA RASTA PLAĆA U 2018.?

Iz gore prikazanih podataka vidljivo je da unutar RH plaće u privredi od 2010. rastu brže od plaća u javnim i državnim službama te da plaće u Hrvatskoj generalno rastu sporije nego u usporedivim zemljama EU-a.

No, u proračunu za 2018. i projekcijama za 2019. i 2020. Vlada predviđa usporavanje rasta BDP-a. S 3,2 posto u 2017. na 2,5 posto u 2020. U okviru pregovora za TKU Vlada nije željela ugovoriti nikakvo povećanje plaća za javne i državne službe te u proračunskim projekcijama ne planira povećanje plaća za 2019. i 2020. Nadalje, Vlada RH je za 2018. donijela Odluku kojom je definirala mogućnost zapošljavanja 31.000 stranaca u 2018. Kombinacija ova tri faktora pokazuje da će rast plaća ove godine biti pod snažnijom kontrolom nego prošle godine i vjerojatno skromniji, bez obzira na snažan porast plaća u siječnju.

No, to je zapravo u skladu sa strateškim opredjeljenjem Vlade i HNB-a o uvođenju eura koje zahtijeva da plaće općenito, a posebno one u javnim i državnim službama, budu potisnute kako ne bi stvarale pritisak na rast inflacije, nominalnih kamatnih stopa i apsolutni rast proračunskih rashoda. U takvim okolnostima neće biti novca za povećanje plaća u javnom sektoru, a ni velikoga prostora za porezno rasterećenje građana jer će prioriteti biti smanjivanje javnog duga i rezanje javne potrošnje.

⁶ <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/8536114/2-14122017-BP-EN.pdf/0c8f87ee-42e8-4474-b7c6-724515917ea5>

TUŽBE ZA 6 POSTO

POZITIVNE PRESUDE U VIŠE RAZLIČITIH GRADOVA

Nezavisni sindikat znanosti i visokog obrazovanja, Nezavisni sindikat zaposlenih u srednjim školama Hrvatske, Samostalni sindikat zdravstva i socijalne skrbi Hrvatske i Sindikat zaposlenika u djelatnosti socijalne skrbi Hrvatske podnijeli su pilot tužbe u vezi Izmjena i dopuna Dodatka Sporazumu o osnovici za plaće u javnim službama (u daljnjem tekstu: Sporazum) s ciljem da za svoje članove sudskim putem ishode razliku plaća za 2016. godinu, a koja im pripada temeljem Sporazuma. Do sada je doneseno svega nekoliko prvostupanjskih nepravomoćnih presuda od kojih je otprilike pola u korist članova sindikata. Iako je jedan broj presuda za članove nepovoljan, činjenica je da se radi o presudama čija je argumentacija sasvim promašena i ne temelji se na odredbama Sporazuma. S druge strane, presude koje su u korist članova iscrpno su obrazložene, Sporazum je njima ocijenjen pravno valjanim dokumentom, a potraživanja članova dospjela

unutar roka njegova važenja. Obrazloženja presuda i argumenti kojima se sudovi koriste dokazuju kako su sindikati bili u pravu kada su tvrdili da je Sporazum valjan i utuživ dokument. Naime, suprotno tvrdnjama vanjskih savjetnika Vlade Republike Hrvatske (čitaj: Viktor Gotovac), čak ni u presudama koje ne idu u korist članova sindikata sudovi ne dovode u pitanje valjanost Sporazuma! Dokaz je to da vas sindikati o tome nikada nisu krivo informirali i da možete vjerovati i osloniti se na ono što vam sindikati govore.

Realnost našega pravosuđa nužno upućuje na činjenicu da će konačni ishod sporova za Sporazum ovisiti i o tome u kojoj će se mjeri sudovi (osobito viši) biti spremni oduprijeti političkim pritiscima. Međutim, dosadašnje presude u korist članova sindikata donesene u različitim gradovima jasno pokazuju da u ovom trenutku i pojedini sudovi Sporazum ocjenjuju pravno valjanim dokumentom koji stvara obvezu prema zaposlenicima javnih službi. Sukladno tomu, Vlada Republike Hrvatske postupila je beskraino nekorektno prema svojim građanima kad je od sebe otklonila ne samo pravnu, nego i moralnu odgovornost za dobrovoljno ispunjenje svojih, po tom kolektivnom ugovoru dospjelih obveza. **(išt)**

ORGANIZIRAN ILI NEORGANIZIRAN PRIJEVOZ VLADI SVEJEDNO!

Odredbe o naknadi za trošak prijevoza za dolazak na posao i odlazak s posla u novom su Temeljnem kolektivnom ugovoru za službenike i namještenike u javnim službama (TKU) doživjele poprilične promjene, ali u praksi se, barem ne za sve zaposlenike u svim javnim službama, nije dogodio pozitivan pomak ugovoren u odnosu na visinu naknade u slučaju kada ne postoji organizirani javni prijevoz koji zaposleniku omogućava redoviti dolazak na posao i odlazak s posla

Naknada za trošak prijevoza, u slučaju kada prijevoz nije organiziran na način da zaposleniku omogućava redoviti dolazak na posao i odlazak s posla, novim odredbama u TKU-u povećana je sa 0.75 kn na 1 kn po prijeđenom kilometru, ali za veliki broj zaposlenika, osobito u sustavu obrazovanja, to je povećanje za sada ostalo samo mrtvo slovo na papiru. Štoviše, zaposlenicima koji nemaju organiziran javni prijevoz koji im omogućava redoviti dolazak na posao i odlazak s posla te zbog toga moraju koristiti osobni automobil, sukladno Uputi Ministarstva znanosti i obrazovanja¹ sada se isplaćuje naknada koja je manja od

¹ Uputa Ministarstva znanosti i obrazovanja od 25. siječnja 2018. godine; Predmet: Naknada troškova prijevoza zaposlenika za dolazak na posao i odlazak s posla; Klasa: 402-01/18-01/00004; Urbroj: 533-27-18-0004

naknade za trošak prijevoza koja im se isplaćivala prema ranije važećem TKU-u. Za navedene zaposlenike nove odredbe primjenjuju se na način da predstavljaju smanjenje naknade za trošak prijevoza, što je u potpunoj suprotnosti s onime što su sindikati ispregovarali i što su u kolektivnom ugovoru u prosincu 2017. godine potpisali s Vladom Republike Hrvatske.

FAMOZNA UPUTA MINISTARSTVA ZNANOSTI I OBRAZOVANJA

29. siječnja ove godine, Ministarstvo znanosti i obrazovanja svim je osnovnim školama, srednjim školama, učeničkim domovima i jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave poslalo Uputu o naknadi troškova

Piše: **Mirela Bojić**,
dipl. iur.

prijevoza zaposlenika za dolazak na posao i odlazak s posla i neovlašteno se upustilo u jednostrano tumačenje odredaba Temelnog kolektivnog ugovora. Očito su tada, netom prije prvih isplata naknade za trošak prijevoza prema novim odredbama TKU-a shvatili da je to preveliki trošak te se opet dosjetili starog „dobrog“ recepta - u pregovorima zapravo nismo dogovorili to što smo dogovorili, a to što smo dogovorili i potpisali samo mi znamo i imamo pravo „ispravno“ tumačiti! Još jedan u nizu primjera kako Hrvatska država obmanjuje i vara svoje zaposlenike i građane! Ovaj puta već nakon nepuna dva mjeseca od potpisa kolektivnog ugovora! Odredbe TKU-a o organiziranom i neorganiziranom prijevozu toliko su jasne i nedvosmislene da ih ne treba uopće tumačiti. Da bi ih se ispravno primijenilo ne treba biti ni sudac ni pravnik, dovoljno je samo pročitati tih nekoliko stavaka u članku 66. TKU-a (stavci 8., 9. i 12.) da bi se shvatilo ono što se shvatiti i treba. Ako zaposlenik nema organizirani javni prijevoz sukladno onome kako se organizirani javni prijevoz definira u samom TKU-u (javni prijevoz koji zaposleniku omogućava redoviti dolazak na posao i odlazak s posla), smatra se da zaposlenik nema organizirani javni prijevoz i pripada mu naknada za troškove prijevoza u visini 1,00 kn po prijeđenom kilometru. Međutim, Ministarstvo znanosti i obrazovanja i Viktor

Gotovac, njihov vječiti pravni savjetnik s „proslavljene“ Katedre radnog prava na Pravnom fakultetu u Zagrebu očito smatraju da zaposlenici u sustavu obrazovanja (a i u drugim javnim službama) nisu sposobni sami pročitati jednostavne odredbe i razumjeti na što imaju pravo. Zato su valjda oni tu da im to prevedu na „hrvatski“ jezik i da im opet kažu da ne misle dobro kada misle da im pripada nešto što u kolektivnom ugovoru piše da im pripada! Budući da su u Ministarstvu znanosti i obrazovanja (MZO) detektirali da se najviše upita odnosi na pravo zaposlenika kod kojih na relaciji na kojoj putuju na posao postoji javni prijevoz, ali im taj javni prijevoz ne omogućava redoviti dolazak na posao i povratak s posla, odmah su otvorili pitanje što se zapravo smatra organiziranim javnim prijevozom (kao da to uopće nije definirano u samom TKU-u!?) i postavili to na sljedeći, njima prihvatljiv način: da li je to samo onaj javni prijevoz koji zaposleniku omogućava redoviti dolazak na posao i povratak s posla (čekanje manje od 45 minuta, a u slučaju presjedanja manje od 30 minuta) ili već samo postojanje javnog prijevoza znači da je javni prijevoz organiziran iako zaposleniku ne omogućuje redoviti dolazak na posao i povratak s posla?

Kao odgovor na ovo pitanje, u spomenutoj Uputi, koju potpisuje Stipe Mamić, pomoćnik ministrice znanosti i obrazovanja, zaključuje se sljedeće: „...uzimajući u obzir tijek i sadržaj pregovora sa socijalnim partnerima, stav ovog Ministarstva je da se organizirani javni prijevoz smatra onaj javni prijevoz koji postoji na određenoj relaciji, neovisno o tome omogućuje li zaposleniku redoviti dolazak na posao i povratak s posla. Dakle, u slučaju da postojeća linija javnog prijevoza (mjesenog ili međumjesenog) ne omogućuje zaposleniku redoviti dolazak na posao, zaposleniku se ne isplaćuje naknada troškova u visini 1,00 kn po kilometru već u visini protuvrijednosti karte (1/12 godišnje ukoliko ista postoji, a ako ne postoji onda u visini mjesečne tj. pojedinačne karte). Neorganiziranim javnim prijevozom smatra se slučaj kada na određenoj relaciji uopće ne postoji linija javnog prijevoza i tada se zaposleniku isplaćuje naknada u visini 1 kn/km.“ Jednostavnim čitanjem i usporedbom onoga što je kao odredba potpisano u TKU-u i onoga što je MZO napisalo u svojoj Uputi, jasno je da se radi o „naknadnoj pameti“ nekih članova pregovaračkog odbora Vlade i njihovih pravnih savjetnika, sa svjesnom namjerom da, isplaćujući im isključivo naknadu u visini cijene karte javnog prijevoza, oštete zaposlenike koji zbog nepostojanja javnog prijevoza koji im omogućava redoviti dolazak na posao i odlazak s posla za prijevoz koriste osobni automobil.

Vlada time zapravo poručuje da im uopće nije važno omogućuje li javni prijevoz zaposleniku da redovito dolazi na posao te da je nije briga koliko takav prijevoz košta. Od svih zahtijeva da redovito dolaze na posao i svima isplaćuje istu naknadu. I onima kojima javni prijevoz to omogućava i onima kojima ne omogućava pa čak i onima koji takav javni prijevoz zapravo ne koriste i na taj način dodatno zarađuju. Dok jedni na naknadi za trošak prijevoza neutemeljeno ostvaruju višak prihoda (oni kojima javni prijevoz omogućava redoviti dolazak na posao, ali koji i unatoč tome koriste osobni automobil i imaju stvarne troškove znatno niže od cijene karte organiziranog javnog prijevoza), oni kojima javni prijevoz ne omogućava da redovito dolaze na posao prisiljeni su zbog toga koristiti osobni automobil i sami plaćati razliku između cijene karte i svojih stvarnih troškova prijevoza.

Ovakav postupak Ministarstva znanosti i obrazovanja, odnosno Vlade RH, osim što vrijeđa zdrav razum, nedopustiv je i stoga što osim Povjerenstva za tumačenje Temelnog kolektivnog ugovora nitko nema pravo jednostrano davati tumačenja odredaba sadržanih u TKU-u. Jedino tumačenja Povjerenstva imaju pravnu snagu i učinke kolektivnog ugovora i jedino su u skladu s tim tumačenjima poslodavci u javnim službama dužni primjenjivati TKU. Posebno zabrinjava činjenica što uputu MZO-a potpisuje Stipe Mamić, dipl. oec., pomoćnik ministrice znanosti i obrazovanja, a koji je bio član Pregovaračkog odbora Vlade RH u pregovorima za TKU te kojeg je Vlada RH imenovala i kao jednog od svojih članova u spomenuto Povjerenstvo za tumačenje. Takva manipulacija i zlouporaba položaja od strane jednog pomoćnika ministra ozbiljno narušava odnose i stvara nepovjerenje između sindikata i Vlade te baca sumnju na pregovore u dobroj vjeri kada je Vlada RH u pitanju. Upravo zbog toga sindikati su od ministra rada i mirovinskog sustava, Marka Pavića zahtijevali da se predmetna Uputa povuče te da gospodin Mamić odstupi s funkcije člana u Povjerenstvu za tumačenje Temelnog kolektivnog ugovora. Ispravno su smatrali da je gospodin Mamić potpuno kompromitirao svoju funkciju te da je na opisan način iznimno otežao budući rad tog Povjerenstva.

Da je tome tako, svjedoči upravo činjenica da se Povjerenstvo za tumačenje TKU-a (konstituirano 12. veljače 2018.) na dosada održane tri sjednice (jedna u veljači i dvije u ožujku) do danas nije uspjelo usuglasiti po pitanju organiziranog i neorganiziranog prijevoza, budući da predstavnici Vlade u tom Povjerenstvu ne žele tumačiti odredbe o prijevozu na način kako su iste napisane i pot-

ČLANAK 66. TKU – ORGANIZIRANI I NEORGANIZIRANI JAVNI PRIJEVOZ (stavci 8., 9. i 12.)

(8) Pod organiziranim javnim prijevozom u smislu ovoga članka smatra se mjesni i međumjesni prijevoz koji se međusobno ne isključuje, a koji zaposleniku omogućuju redoviti dolazak na posao i povratak s posla.

(9) Redoviti dolazak na posao i povratak s posla osigurava onaj javni prijevoznik kod kojeg je vozni red organiziran na način da vrijeme čekanja od dolaska u mjesto rada do početka radnog vremena zaposlenika te vrijeme čekanja od završetka radnog vremena do polaska redovite linije prema prebivalištu, odnosno boravištu zaposlenika ne prelazi 45 minuta, a u slučaju potrebe za presjedanjem, vrijeme čekanja između dvije linije javnog prijevoza ne smije biti duže od 30 minuta.

(12) Ako od prebivališta, odnosno boravišta do mjesta rada nema organiziranog javnog prijevoza, naknada troškova prijevoza isplaćuje se u visini od 1,00 kn po prijeđenom kilometru, uvećano za troškove mostarine i tunelarine (uz predočenje ispisa elektroničke naplate cestarine - ENC na ime zaposlenika i za odgovarajući dolazak na posao i povratak s posla), kao i u slučaju naknade troškova prijevoza zaposleniku u dane kada organizirani javni prijevoz ne prometuje.

pisane u TKU-u. Uporno se inzistira na tumačenju kakvo je u svojoj Uputi dalo Ministarstvo znanosti i obrazovanja i na taj način onemogućuje donošenje zaključaka, odnosno davanje tumačenja na postavljene upite od strane zaposlenika. Tako je Povjerenstvo za tumačenje blokirano u svom radu i prije nego što je s radom uopće i započelo, budući da je Uputa prema ustanovama u osnovnoškolskom i srednjoškolskom sustavu poslana prije nego što je Povjerenstvo za tumačenje konstituirano.

VLADIN PRIJEDLOG RJEŠENJA PROBLEMA

Svjesni činjenice da postoji veliki broj zaposlenika koji su ovakvim postupanjem Vlade RH oštećeni i koji iz svojih, ionako malih plaća moraju financirati veći dio poprilično visokih troškova prijevoza (budući da je iznos cijene karte koju im poslodavci prema Uputi MZO-a isplaćuju znatno niži od stvarnih troškova njihovog prijevoza), sindikati od ministra Pavića, kao predsjedavajućeg Pregovaračkog odbora Vlade za TKU, više od dva mjeseca traže hitno potpisivanje Vjerodostojnog tumačenja odredaba o prijevozu kojim bi se nedvojbeno potvrdilo ono što je i potpisano u TKU-u. To je najbrže i najjednostavnije rješenje nastale situacije pri čemu će pregovarački odbori (oni koji su TKU i potpisali) riješiti ovo pitanje na jedini ispravan način te okončati situaciju u kojoj su zaposlenici u javnim služba-

Vladi RH uopće nije važno omogućuje li javni prijevoz zaposlenicima u javnim službama redoviti dolazak na posao

ma zapravo taoci jednog čovjeka i jednog Ministarstva. Nakon niza dogovorenih pa od strane ministra Pavića otkazanih termina zajedničkog sastanka, sastanak je konačno održan tek 16. travnja. Predstavnici Vlade iznijeli su usmeni prijedlog prema kojem bi se u formi Vjerodostojnog tumačenja ili u formi izmjena i dopuna TKU-a odredbe o naknadi za trošak prijevoza trebale pojasniti na način da se organizirani prijevoz tumači onako kako to čine sindikati te da se nedvojbeno utvrdi da naknada za trošak prijevoza pripada zaposlenicima u neto iznosu (budući da niti jednoj strani to nije sporno, ali nije izrijekom navedeno u samom TKU-u). Uz navedeno, predstavnici Vlade žele i dopuniti odredbe članka 66. na način da se kod međumjesnog prijevoza u određenim slučajevima uvede mogućnost da poslodavci, ako im je to povoljnije, zaposleniku koji ima organizirani prijevoz umjesto cijene karte isplate naknadu u visini od 1 kn po prijeđenom kilometru te da se situacija u kojoj se više zaposlenika vozi zajedno u jednom osobnom automobilu regulira na način da samo zaposleniku koji je vozač automobila pripada pravo na naknadu za trošak prijevoza u visini od 1 kn po prijeđenom kilometru. Kako zapravo glase te nove odredbe, odnosno na koje bi se sve slučajeve primjenjivalo spomenuto povoljnije pravo poslodavca, znat će se tek nakon što Vlada pred sindikate iznese pisani prijedlog istih. Uvjetuje li Vlada ovakvo rješenje potpisivanjem predloženih dopuna odredaba o prijevozu i hoće li sindikati biti u mogućnosti prihvatiti takav prijedlog ostaje za vidjeti. Pravo je pitanje imaju li predstavnici Vlade pravo, nakon svega, bilo čime uvjetovati sindikatima i zaposlenicima u javnim službama nešto što im ionako pripada!

JAVNE I DRŽAVNE SLUŽBE – ISTE ODREDBE, RAZLIČITA PRIMJENA!?

Dok se zaposlenicima u javnim službama osporava ugovoreno pravo na visinu naknade troškova prijevoza u slučaju kada ne postoji organizirani javni prijevoz, na državne službenike i namještenike identične se odredbe o prijevozu ispravno tumače i primjenjuju. U Kolektivnom ugovoru za državne službenike i namještenike naknada za trošak prijevoza uređena je na jednak način kao i u Temeljnem kolektivnom ugovoru za službenike i namještenike u javnim službama budući da je ista odredba u taj Kolektivni ugovor unijeta izmjenama i dopunama nakon potpisivanja TKU-a. Dakle, u državnim službama nitko ne dovodi u pitanje potpisane odredbe! Da ne bi bilo nikakve sumnje, prilikom izmjena i dopuna u tekst Kolektivnog ugovora ugrađeno je i da se radi o neto iznosu nakna-

de za trošak prijevoza, a njihova Komisija za tumačenje Kolektivnog ugovora za državne službenike i namještenike bez ikakvih smetnji tumači odredbe o organiziranom i neorganiziranom prijevozu. Ta Komisija očito u svojim redovima ima predstavnike Vlade koji su pregovarali u dobroj vjeri i koje u vremenu od okončanja pregovora do danas nije pogodila iznenadna amnezija. Zato je ta Komisija jedinstvena u stavu da se službeniku i namješteniku, u slučaju kada javni prijevoz nije organiziran tj. kada mu isti ne omogućuje redoviti dolazak na posao i povratak s posla u smislu odredaba potpisanog Kolektivnog ugovora, naknada troškova prijevoza isplaćuje u visini od 1 kn po kilometru.²

Možemo samo zaključiti kako državni službenici kod istog poslodavca (Vlade RH) očito imaju drugačiji, bolji tretman, iako su upravo sindikati javnih službi ti koji su ispregovarali nove odredbe o prijevozu za službenike i namještenike u javnim službama, a koje su nakon toga samo prepisane i za državne službenike i namještenike.

Kada se sve navedeno uzme u obzir, kristalno je jasno kako Vlada RH nema nikakvog temelja za zakidanje zaposlenika u javnim službama po pitanju troškova prijevoza te da je jedino ispravno rješenje isplatiti zaposlenicima razliku troškova prijevoza za koju su do sada zaknuti te nadalje isplaćivati naknadu u visini koja im legitimno pripada. Vidjet ćemo hoće li Vlada barem ovaj puta postupiti moralno i poštivati potpisane ugovore ili će nastaviti varati i ponižavati svoje zaposlenike te ih prisiljavati da svoja zajamčena prava moraju ostvarivati putem sudova. Nadamo se da do sudskih sporova po ovom pitanju ipak neće doći, između ostalog i zbog štete koju će u tom slučaju (radi kamata i visokih sudskih troškova) pretrpjeti Državni proračun. Ako se to ipak dogodi, netko bi u ovoj zemlji za to konačno morao i odgovarati!

² Tumačenja Komisije za tumačenje Kolektivnog ugovora za državne službenike i namještenike:

Tumačenje broj 7/53 od 21. ožujka 2018.

U slučaju da je vrijeme čekanja na polazak redovite linije iz mjesta rada prema mjestu stanovanja duže od 45 minuta taj prijevoznik ne omogućuje redoviti povratak s posla u smislu odredbe stavka 9. čl. 53. Kolektivnog ugovora te se službeniku i namješteniku naknada troškova prijevoza isplaćuje prema stavku 12. istog članka odnosno 1 kuna po kilometru.

Tumačenje broj 10/53 od 21. ožujka 2018.

U slučaju kada javni prijevoz nije organiziran tj. ne omogućuje redoviti dolazak na posao i povratak s posla u smislu odredbe stavka 9. čl. 53. Kolektivnog ugovora, službeniku i namješteniku naknada troškova prijevoza isplaćuje se prema stavku 12. istog članka odnosno 1 kuna po kilometru.

VAL ŠTRAJKOVA - RADNICI TRAŽE SVOJA PRAVA!

Početak ožujka završen je jedan od najsinkroniziranih i najvažnijih štrajkova koji se održao u posljednje doba u SAD-u. Naime, u saveznoj državi Zapadnoj Virginiji, državi u kojoj ne postoji kolektivno pregovaranje, kao niti zakonsko pravo na štrajk dogodila se simultana aktivacija zaposlenika u školama, koji više nisu mogli tolerirati nebrigu države i donositelja zakona za njihova prava, dok im se u isto vrijeme troškovi života samo povećavaju.

Upravo suprotno legislativnim mogućnostima učitelji su se organizirali te su održali devetodnevni štrajk u javnim školama. Štrajk u Zapadnoj Virginiji započeo je 22. veljače u kojem je sudjelovalo više od 20.000 nastavnika u svih 55 okruga te su škole bile zatvorene sve do 6. ožujka. Iako je postojala opasnost da se ovakav istup i čin učitelja okarakterizira kao svojevrsan napad na same institucije i zakone države, posebice od strane političkih struktura, uspjeh koji su učitelji uspjeli polučiti ovakvim pristupom nadišao je sva očekivanja te ovaj štrajk smjestio na posebno mjesto u povijesti sindikalnog organiziranja ove države.

ZAJEDNIČKO PITANJE

Ukoliko se povuče paralela sa sustavom plaća u Hrvatskoj vidljivo je kako su upravo izdvajanja za obrazovanje i stručni kadar zajednički nazivnik. Naime, učitelji Zapadne Virginije 48. su u SAD-u kada je u pitanju visina plaća te je potplaćenost nastavnika eklatantan primjer omalovažavanja sustava obrazovanja što rezultira sve češćim iseljavanjima u susjedne savezne države gdje su im plaće i uvjeti života kudikamo pogodniji. Ne događa li se i u Hrvatskoj dugi niz godina slično, kako u obrazovanju tako i ostalim sektorima? No ne samo to,

dok je još početak ovog štrajka bio u povojima te nije u potpunosti dobio obrise onih u koje je izrastao, guverner ove savezne države izgovorio je ono što bi mnogima moglo biti poznato. Govoreći o mogućnostima i

Piše: **Antonio Čoga**
mag. polit.

fiskalnoj politici, jasno je izrekao kako je jedina prava fiskalna odgovornost u danom trenutku prihvatiti manje, kako bi se financije konsolidirale, a povećanje plaća učitelja, što je bitan element ulaganja u obrazovanje dogodio bi se tek po završetku krize, odnosno nastavku gospodarskog rasta. Nisu li vam i ovo poznate rečenice? Ono što je uslijedilo osvojilo je ne samo cjelokupan obrazovni sektor već i javnost te i radnike iz drugih sektora koji su pružili potporu učiteljima. Sama masovnost, tijek događaja, ali i način na koji je izveden štrajk te brzina organiziranja, odnosno atomiziranja učitelja oko „zajedničkog“ pitanja iznenadila je i same vladajuće strukture Zapadne Virginije. Dodatan motiv za borbom učitelji su imali i zbog povećanja troškova za zdravstveno osiguranje, čime bi se određene skupine stanovnika potencijalno dovelo na margine sustava zdravstvene zaštite. Upravo su unutar ovoga sustava republikanski političari u Zapadnoj Virginiji vidjeli priliku kako će rezanjem određenih osnovnih usluga unutar sustava zdravstvene zaštite osigurati financijska sredstva za povećanjem plaća. Takvi prijedlozi su naišli na neodobravanje cjelokupne javnosti te dodatno homogenizirali štrajkašku masu, koja se sve više povećavala te svakim danom bivala sve brojnija ispred Capitola u Charlestonu.

POBJEDA USTRAJNOSTI UČITELJA

Podrška koju su učitelji imali u javnosti i radnika iz ostalih sektora, stvorila je plodan teren za odbijanje prvotnog prijedloga o povećanju plaća 2% za koje su smatrali da je nedovoljno s obzirom na sve veći porast ostalih troškova sa kojima se susreću, posebice troškova zdravstvenog osiguranja. Učitelji su ustrajali, a škole su i dalje bile zatvorene. Odbijanje svih nepovoljnih ponuda, kao i odolijevanje na pokušaje destabiliziranja homogenosti prosvjednika, neminovno je vodilo ka promjeni retorike guvernera sa početka ovoga teksta. Prijelomni trenutak dogodio se kada je guverner Jim Justice javno obznanio kako je pobjeda učitelja postignuta te su svi njihovi trenutni zahtjevi ispunjeni. Nastavno na objavu potpisan je zakonski akt kojim je osigurano povećanje plaća od 5% za učitelje te ostale školske službenike, dok je paralelno omogućeno i povećanje za sve ostale javne službenike u istom postotnom iznosu.

Također, dogovoreno je kako će se aktivnije pristupiti i rješavanju problema povećanih troškova zdravstvenog sustava i osiguranja, što je značilo da je štrajk u pot-

punosti ispunio svoju svrhu i očekivanja kako učitelja tako i ostatka zainteresirane javnosti.

Međutim ono što je u ovome slučaju krucijalno jest činjenica kako se upravo štrajk i otpor učitelja u Zapadnoj Virginiji počeo prelijevati i na ostale savezne države SAD-a te pokrenuo val štrajkova te ostalih akcija. Primjer učitelja u Zapadnoj Virginiji slijedili su njihovi kolege u Arizoni, Oklahomi i Kentucky-u koji su ovisno o državi i vrsti problema proširivali zahtjeve promjena ne samo u sustavu obrazovanja, već i u zdravstvenom te mirovinskom sustavu kao što je to slučaj u Kentucky-u. Također, vidjevši kolikog je maha uzeo štrajk u Zapadnoj Virđžiniji, u Pittsburgu u susjednoj Pennsylvaniji učiteljima su ispunjeni zahtjevi u roku dva dana od trenutka obznane kako je većina učitelja izrazila spremnost na štrajk u slučaju neispunjena zahtjeva. Koliko je značajan ovaj val štrajkova i homogenost prosvjetnih radnika najbolje opisuje komentar u The Guardianu koji govori o tome kako su SAD suočene sa valom „divljih štrajkova“ koji se ne pamte još od doba Velike depresije i štrajka naftnih radnika.

ŠTRAJKOVI U EUROPI

I dok u SAD-u traje val prosvjetnih štrajkova, sa druge strane „bare“ točnije u Francuskoj posljednjih nekoliko tjedana odvija se val štrajkova koji su paralizirali željeznički i avio promet te je zatvoreno stotine škola. Radnici javnog sektora, radnici francuskih željeznica, zračnog prometa, učitelji, medicinske sestre i studenti izašli su na ulice kako bi iskazali protest prema reformama radnog zakonodavstva, radnih prava, plaća i reformi u obrazovnom sustavu. Slična situacija odvija se i u Njemačkoj gdje su započeli štrajkovi djelatnika javnih službi zbog spora oko plaća u sklopu pregovora sindikata i države, što je 10. travnja ove godine rezultiralo nacionalnim štrajkom upozorenja javnih službenika. Iako su sustavi SAD-a i potonje dvije zemlje teško usporedivi, borba radnika za prava ne poznaje razlike. Spomenuti štrajk u SAD-u dobio je pozitivnu „presudu“ donositelja odluka u korist radnika te je nastavnički štrajk u Zapadnoj Virginiji najeklatantniji primjer kvalitetnog i ciljanog organiziranja radnika u borbi za zaslužnim pravima koja omogućuju dostojanstven život. Što će se događati u Francuskoj i Njemačkoj ostaje za vidjeti, no test je pred svima, kako donosiocima političkih odluka tako i pred samim radnicima. Postavlja se pitanje prihvaćaju li radnici u Hrvatskoj počesto manje od onoga što zaslužuju?

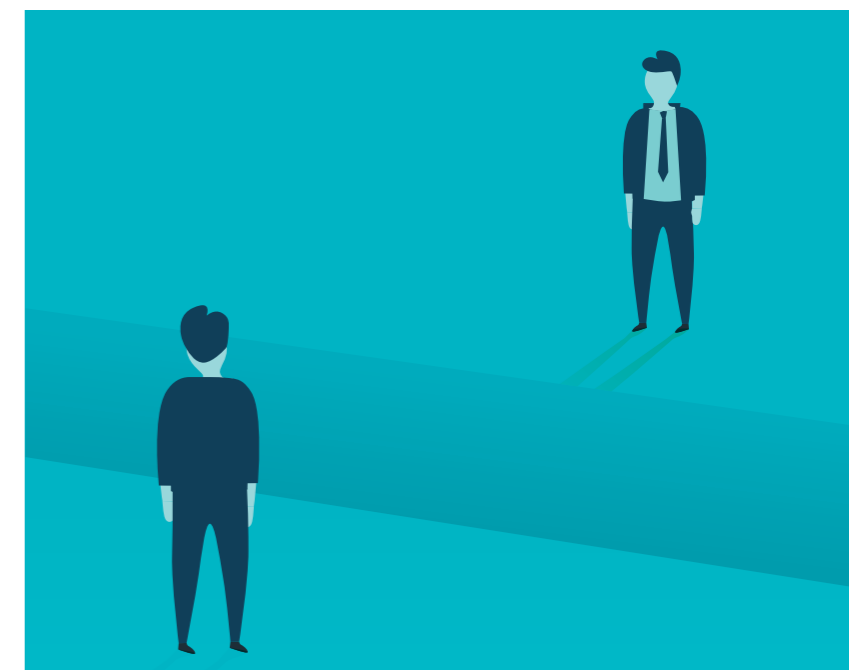
PREGOVORI, PREGOVORI I PREGOVORI

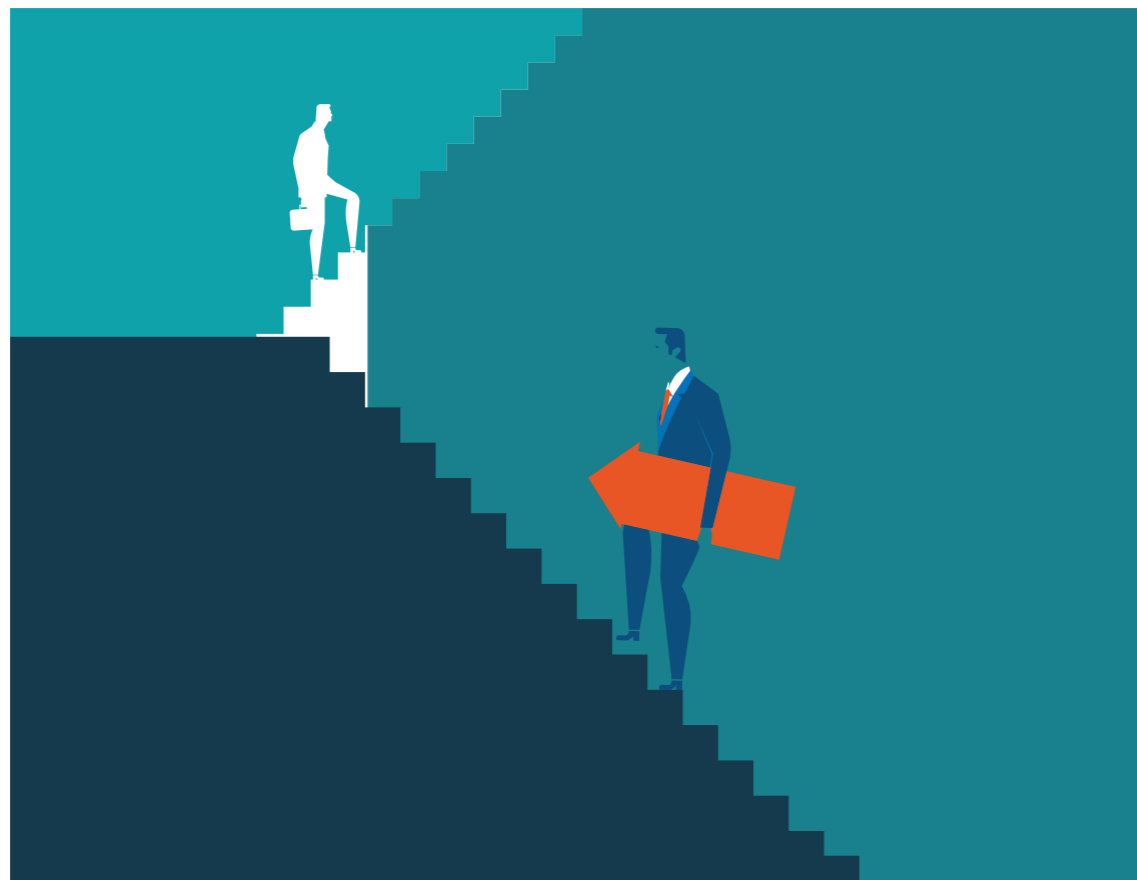
Sindikati javnih službi u procesu su trostrukih pregovora: za **Temeljni kolektivni ugovor** (završeni privremeno), za **granske kolektivne ugovore** (neki su završeni, neki još traju) i za **plaće** (čekaju se)

TEMELJNI KOLEKTIVNI UGOVOR

Sindikati javnih službi u prosincu 2017. godine potpisali su *Temeljni kolektivni ugovor za službenike i namještenike u javnim službama (TKU)*. Pregovori su trajali od početka listopada do kraja studenoga 2017. godine. Počeli su sa zakašnjenjem jer je fantomskom vladinom Povjerenstvu za utvrđivanje reprezentativnosti sindikata (Mrsićevom izumu) trebalo nekoliko mjeseci da utvrdi reprezentativnost sindikata, budući da samo reprezentativni sindikati mogu kolektivno pregovarati. Zbog kašnjenja spomenutoga Povjerenstva pregovori su morali biti završeni navrat nanos, u samo dva mjeseca, jer je produžena primjena Temelnog kolektivnog ugovora istjecala 1. studenoga. Produljili su se još i na studeni do usvajanja Državnoga proračuna.

Zbog vremenske stiske pregovaralo se samo o najvažnijim pitanjima, kao što su prijevoz, božićnica, regres i druga materijalna prava. Oko polovice pitanja koja se tiču nematerijalnih i procesnih prava nije se uopće stiglo pregovarati, već su jednostavno prepisana iz do-

sadašnjega ugovora. Osnovica za plaće je ugovorena za 2018. godinu, a pregovori za daljnje godine su odgođeni. Sindikati su relativno zadovoljni uređenjem naknade za troškove prijevoza na posao i s posla jer je prijevoz napokon uređen donekle suvislo, a i naknada po prijednom kilometru znatno je povećana. Sindikati su zadovoljni jer su uspjeli osigurati isplatu božićnice i regresa na dosadašnjoj razini, a o mogućem povećanju će se pregovarati svake godine. To su bitni razlozi zašto je svih jedanaest sindikata pristalo potpisati kolektivni ugovor. Međutim, zbog neutemeljene upute Ministarstva znanosti i obrazovanja i tumačenja određenih pojedinaca na vladinoj strani, odredbe TKU-a o prijevozu u nekim se javnim službama primjenjuju na način koji je potpuno suprotan onome što je dogovoreno i potpisano, čime se velikom broju zaposlenika nanosi ogromna materijalna šteta i anuliraju pozitivni pomaci postignuti u pregovorima (*više u tekstu: Organiziran ili neorganiziran prijevoz – Vladi svejedno!*). Detalje o tome što se sve ugovorilo u TKU-u možete

pronaći u okviru uz tekst. U svibnju ove godine planiraju se novi pregovori te bi onda trebalo zahvatiti i ona pitanja koja su u ovom navratu preskočena.

PLAĆE NAJVAŽNIJE

Sindikati su vrlo nezadovoljni ishodom pregovora o plaćama. Vlada nije pristala na zahtjeve sindikata da plaće porastu za 15,2 posto, koliko je tada predstavljalo zaostajanje plaća u javnim službama za prosječnim plaćama u privredi od 2008. godine. U svojim planovima i dokumentima Vlada je predviđjela da plaće neće rasti u 2018. i sljedeće dvije godine. Zbog toga je odbila dogovor o bilo kakvom rastu plaća u 2018. godini i tražila da postojeća osnovica bude ugovorena Temeljnim kolektivnim ugovorom za sve četiri godine. Kao što vidite, pozicije su bile dijametralno suprotne. Sindikati su na koncu tražili za 2018. godinu da osnovica poraste barem toliko koliko se očekuje rast plaća u privredi tijekom ove godine, tj. oko 3,6 posto.

NAJVAŽNIJA UGOVORENA MATERIJALNA PRAVA U TEMELJNOM KOLEKTIVNOM UGOVORU

Osnovica plaće: ugovorena je osnovica plaće u visini od 5.421,54 kn te s primjenom od 1. studenoga 2017. godine.

Prijevoz: organizirani prijevoz je definiran kao prijevoz koji omogućava redoviti dolazak na posao i odlazak s posla (što podrazumijeva svakodnevni vozni red u dolasku i odlasku unutar 45 minuta od početka odnosno završetka radnoga vremena te čekanje pri eventualnom presjedanju do 30 minuta). Ako ne postoji organizirani javni prijevoz, zaposlenicima koji putuju osobnim automobilom umjesto naknade od 0,75 kn/km isplaćuje se naknada od 1kn/km, uključujući i troškove mostarine i tunelarine, ali ne i cestarine. Ako postoji organizirani prijevoz, zaposlenik za udaljenost veću od 2 km ima pravo na naknadu troška karte javnoga prijevoza. Zaposlenik koji ne želi koristiti takav organizirani javni prijevoz, koji mu je na raspolaganju, ima pravo na naknadu troškova prijevoza, koja će se za svaki pojedini mjesec isplaćivati u visini 1/12 cijene godišnje karte javnoga prijevoza ako postoji mogućnost kupnje godišnje karte, odnosno u visini mjesečne karte ako ne postoji mogućnost kupnje godišnje karte ili pojedinačne karte ako ne postoji mogućnost kupnje godišnje ili mjesečne karte. O pravu na naknadu troškova prijevoza za udaljenost iznad 100 km odlučuje nadležni ministar posebnom odlukom, a ukoliko nadležni ministar ne donese odluku u roku od 90 dana od dana dostave zahtjeva, pravo na naknadu se ostvaruje na način i u visini kao i do 100 km udaljenosti. Ovime je djelomice otklonjena penalizacija osoba koje do posla prevaljuju velike udaljenosti. Zaposlenici stariji od 61 godine, zaposlenici koji imaju tjelesno oštećenje, a koje je utvrđeno rješenjem nadležnoga tijela, ostvaruju pravo na troškove prijevoza za udaljenost manju od 2 km.

Božićnica i regres: božićnica i regres redovito će se isplaćivati za vrijeme važenja kolektivnoga

ugovora. O konkretnom iznosu će se pregovarati svake godine, ali ako do dogovora ne dođe, zadržan je zadnji prethodno isplaćeni iznos (1.250 kuna).

Prosvjetni dodatak: zadržan i potvrđen u iznosu od 13,7 posto, sukladno Sporazumu o dodacima na plaću u obrazovanju i znanosti iz 2006. godine.

Jubilarna nagrada: isplatit će se u iznosu od 1.800 do 9.000 kn za neprekinuti staž od 5 do 45 godina.

Otpremnina: osigurana u iznosu od tri proračunske osnovice (9.978 kuna). Zadržano je pravo zaposlenika s 30 godina i više staža na povlaštenu otpremninu.

Naknada plaće za bolovanje: osigurana u iznosu 85 posto prosjeka plaće zaposlenika u zadnja 3 mjeseca, odnosno 100 posto prosjeka plaće zaposlenika u zadnja 3 mjeseca ako je privremena nesposobnost za rad nastala zbog ozljede na radu i profesionalne bolesti.

Pomoć za bolovanje duže od 90 dana, invalidnost radnika, supružnika i malodobnoga djeteta: u iznosu od jedne proračunske osnovice (3.326 kuna).

Pokriće troškova liječenja, nabave medicinskih pomagala ili lijekova: do najviše jedne proračunske osnovice (3.326 kuna).

Pomoć za rođenje djeteta: 50 posto proračunske osnovice (1.663 kune).

Dar za djecu: osiguran u iznosu od 500 kuna za svako dijete. Pravo je prošireno i na posvojitelje i skrbnike.

Sistematski pregledi: do 50. godine starosti svake 3 godine, od 50. godine svake 2 godine, u iznosu od 500 kuna. Specifikacija zdravstvenih pregleda koji se obavljaju nalazi se u prilogu TKU-a.

Dnevnica: osigurana u iznosu od 170 kuna.

Sindikati su prijetili da neće potpisati TKU ako Vlada bude inzistirala na svojim prijedlozima da se zamrznuta osnovica za plaće ugradi u TKU. Tražili su da se odvoje pregovori o plaćama od pregovora za Temeljni kolektivni ugovor, što je bio jedini mogući put da se sačuvaju druga materijalna prava koja su ispregovarana za TKU.

Sindikati smatraju bezobraznom ideju o zamrzavanju plaća u idućoj godini, a pogotovo skandaloznim prijedlogom smatraju da to traje tri godine. S druge strane, TKU je ljudima jako važan jer zaposlenici moraju imati neko jamstvo za niz prava koje im neoliberalne vlade, svejedno SDP ili HDZ, potkopavaju ne samo u vrijeme

krize, već pokušavaju smanjivati i u vrijeme sadašnjega rasta (na tragu svojih sebičnih stranačkih, partikularnih, doktrinarnih i kakvih sve ne interesa i pogleda). Vlada je na kraju pristala da se pregovori o plaćama razdvoje od ostalih prava ispregovaranih u TKU-u, na način da će se o visini osnovice za plaće pregovarati svake godine u formi izmjena i dopuna TKU-a. Dogovoreno je da će pregovori o plaćama započeti već u svibnju, prije novih smjernica ekonomske i fiskalne politike Vlade RH. To je novina, koju ocjenjujemo veoma pozitivno. Sindikati su zadržali pravo da se o osnovici za 2018. godinu još jednom pregovara, a svakako će se istovremeno pregovarati i za 2019. godinu.

Valja se prisjetiti nekoliko važnih stvari:

- Prema Sporazumu o osnovici iz 2009. godine **Vlada RH duguje** svim zaposlenicima najmanje **jednu plaću**, a moguće i znatno više. Dug je nastupio **1. siječnja 2016. godine**, kada je Vlada RH trebala po navedenom Sporazumu povećati osnovicu za 6 posto. Ova Vlada osnovicu nije povećala kada je morala, tvrdeći da je Sporazum ne obvezuje i da nema pravnu snagu (iako su 2011. i 2012. godine tadašnje vlade potpisale Izmjene i dopune istoga Sporazuma; tada im je Sporazum bio valjan jer su usred krize trebali sindikalnu suglasnost za njegovu odgodu).

- Vlada je povećala osnovicu tek u 2017. godini za tri puta po 2 posto tijekom prošle godine, da bi osnovica dosegla ugovorenih 6 posto tek u prosincu 2017. godine, dakle, s dvije godine zakašnjenja. Niti to se ne bi dogodilo da nije bilo našega Sporazuma, koji su naknadno preuzeli i sindikati državnih službenika.

- Državnim službenicima je dospijeće ispalo za 2017. godinu, a ne kao nama za 2016. godinu. Njima su to htjeli isplatiti, a nas su htjeli ucijeniti prijeteći nam da nama neće istu povišicu isplatiti dok se ne odreknemo potraživanja za 2016. godinu. Time su prijetili svaki put kada je trebalo povećati plaće za 2 posto. I u siječnju, i u rujnu, i u prosincu 2017. godine. Mi nismo popustili pod prijetnjama. Javno smo tvrdili da se to neće dogoditi jer to nije moguće, ni pravno, a niti moralno ni politički (nemaju snage nastupiti diskriminirajuće protiv 180 tisuća ljudi i njihovih obitelji). Događaji su potvrdili naše tvrdnje.

- Razbijanjem ugovorenoga jednokratnog porasta od 6 posto u tri dijela, zahvaljujući pristanku sindikata državnih službenika, Vlada je plaće povećala tijekom 2017. godine prosječno za samo 3 posto.

- Već ispregovarani ugovor s javnim službama Vlada

PROSVJEDI SINDIKATA HRVATSKIH UČITELJA

Sindikat hrvatskih učitelja tijekom ožujka ove godine organizirao je tri prosvjeda ispred Ministarstva znanosti i obrazovanja u kojima je sudjelovalo članstvo iz cijele Hrvatske.

Prvi prosvjed pod nazivom „Socijalni dijalog, a ne monolog“ bio je reakcija članstva na prekid pregovora za Granski kolektivni ugovor. Naime, Vlada RH prekinula je pregovore jednostrano dok se pravomoćno ne okončaju sporovi po pitanju utvrđivanja reprezentativnosti „između sindikata“, bez da je Sindikat hrvatskih učitelja, kao socijalnog partnera, o tome obavijestila. Na taj način Vlada RH pokušala je obmanuti javnost jer Sindikat hrvatskih učitelja, jedini reprezentativni sindikat za pregovaranje i sklapanje Kolektivnog ugovora za zaposlenike u osnovnoškolskom sustavu, nije tužitelj niti u jednom takvom sporu. Taj čin degradacije socijalnog dijaloga bio je pokušaj gušenja istoga, ugrožavanja cjelokupnog procesa pregovaranja te marginaliziranja uloge sindikata. SHU i njihovo članstvo to nisu mogli dopustiti, a izjavu ministrice Divjak kako će se kolektivni ugovor za sustav osnovnog školstva potpisati za dva do tri tjedna, poučeni prethodnim iskustvima, primili su s rezervom, što se pokazalo točnim.

Drugim prosvjedom, 8. ožujka, obilježen je Međunarodni dan žena te je posebno naglašeno da upravo u sustavu obrazovanja radi više od 85% žena. Poručeno je da obrazovanje mora dobiti mjesto u društvu koje zaslužuje te da kolektivno pregovaranje nije stvar dekreta, već socijalni dijalog koji nikako ne podrazumijeva ucjene i manipulacije od strane vladajućih. Brojnim parolama i brojnošću prisutnih na trećem prosvjedu održanom 15. ožujka, članovi Sindikata hrvatskih učitelja još jednom su pokazali snagu i odlučnost u borbi za svoja prava. Predstavnicima Ministarstva znanosti i obrazovanja postavili su jasno pitanje: „Još uvijek čekamo odgovor... Koliko vam vrijedimo?“ te im zbog neispunjenog obećanja dali negativnu ocjenu.

nije htjela potpisati uvjetujući ga našim odricanjem od vaših potraživanja za 2016. godinu, što naši sindikati, i da su htjeli, nisu mogli (a nisu ni htjeli) potpisati.¹

Zaključimo! Zahvaljujući Sporazumu iz 2009. godine Vlada je vratila osnovicu za plaće od 6 posto u prosincu 2017. godine, umjesto u siječnju 2016. Međutim, niti to nikada ne bi napravili bez sindikalnoga sporazuma. Njihov prijedlog da plaće ponovno ne rastu tri sljedeće godine to dokazuje.

PREGOVORI ZA GRANSKE KOLEKTIVNE UGOVORE

Kolektivni ugovor za djelatnost zdravstva i zdravstvenog osiguranja potpisan je u ožujku 2018. godine. Na strani sindikata potpisali su ga Hrvatski strukovni sindikat medicinskih sestara – medicinskih tehničara i Samostalni sindikat zdravstva i socijalne skrbi Hrvatske. Kolektivni je potpisan na rok od 12 mjeseci, a njime je zadržana razina prava iz dosadašnjeg kolektivnog ugovora, čija je produžena primjena istekla početkom ožujka.

U ožujku 2018. godine parafiran je konačni tekst prijedloga Kolektivnog ugovora za djelatnost socijalne skrbi, koji su na strani sindikata parafirali Samostalni sindikat zdravstva i socijalne skrbi Hrvatske i Sindikat zaposlenika u djelatnosti socijalne skrbi Hrvatske, a primjenjivat će se od 1. svibnja 2018. godine. Kolektivnim ugovorom zadržana su sva prava zaposlenih u sustavu socijalne skrbi, a sindikati su u pregovorima dogovorili i svoje sudjelovanje u radu radne skupine za izmjenu Uredbe o nazivima radnih mjesta i koeficijentima složenosti poslova u javnim službama.

Potpisan je Granski kolektivni ugovor za zaposlenike u ustanovama kulture koje se financiraju iz državnog proračuna, a kojim su utvrđene posebnosti za zaposlenike u kulturi.

Pregovori za sustave osnovnog i srednjeg školstva su završeni i parafirani su konačni tekstovi Kolektivnog ugovora za zaposlenike u osnovnoškolskim ustanovama i Kolektivnog ugovora za zaposlenike u srednjoškolskim ustanovama. Sindikat hrvatskih učitelja i Nezavisni sindikat zaposlenih u srednjim školama Hrvatske proveli su

¹ Tako je postupila krajem 2016. godine, po savjetu Viktora Gotovca, s Katedre za radno i socijalno pravo Pravnoga fakulteta u Zagrebu. Kakva je kvaliteta i objektivnost toga savjeta može svatko sam prosuditi, ako zna da je potraživanje postalo individualno pravo svakoga zaposlenika po dospelju 1. siječnja 2016. pa se sindikati nisu mogli odreći već dospjelih prava svojih članova.

među svojim članovima i referendum o prihvaćanju parafiranih kolektivnih ugovora. Granski kolektivni ugovor za zaposlenike u srednjoškolskim ustanovama prihvaćen je na referendumu sa 76,4 % glasova.

No, nije se do toga došlo lako. U veljači 2018. godine Vlada RH iznenada je prekinula pregovore u oba sustava, navodeći kao razlog prekida pregovora sudski spor na Upravnom sudu u vezi Rješenja o reprezentativnosti sindikata za sklapanje granskog kolektivnog ugovora za zaposlene u srednjoškolskim ustanovama. Nezavisni sindikat zaposlenih u srednjim školama Hrvatske i Sindikat hrvatskih učitelja upozoravali su kako navedeni razlog nema nikakvo zakonsko uporište, budući da nakon donošenja rješenja o reprezentativnosti sindikata za sklapanje granskog kolektivnog ugovora pregovori mogu započeti te se unatoč sudskom osporavanju rješenja mogu i završiti. U zahtjevima za nastavak pregovora upućenima Ministarstvu znanosti i obrazovanja sindikati su ukazivali na činjenicu da je Vlada RH i prije početka pregovora bila upoznata s postojanjem upravnih sporova kao i na činjenicu da vođenje upravnog spora u kojem je tuženik Povjerenstvo za utvrđivanje reprezentativnosti ne onemogućava sklapanje kolektivnih ugovora. Nakon oštih kritika utemeljenih na takvim opravdanim argumentima te najava industrijskih akcija izrečenih na tiskovnim konferencijama, uslijedio je nastavak pregovora za oba granska kolektivna ugovora. Zbog nedostatka kvalitetnog dijaloga od strane Ministarstva znanosti i obrazovanja, Sindikat hrvatskih učitelja organizirao je i tri prosvjeda ispred Ministarstva znanosti i obrazovanja. Prosvjedi su pokazali odlučnost zaposlenika za ugovaranjem boljih prava, a na prosvjedu održanom 1. ožujka 2018. godine ispred Ministarstva znanosti i obrazovanja ministrica Divjak obećala je kako će se kolektivni ugovor za sustav osnovnog školstva potpisati za dva do tri tjedna. No, pregovori su potrajali sve do druge polovice travnja.

Sustav znanosti i visokog obrazovanja nema kolektivni ugovor od prosinca 2013. godine kada je protupravno otkazan, a zbog čega Sindikat još uvijek vodi spor protiv države. Nezavisni sindikat znanosti i visokog obrazovanja otada je pregovarao sa svim ministrima koji su se izmijenili na čelu Ministarstva znanosti i obrazovanja, a od kraja kolovoza 2017. godine započeli su četvrti ciklus pregovora. Pregovarači su do sada u znatnoj mjeri približili stajališta oko nekih ključnih pitanja pa postoji nada da će kolektivni ugovor za sustav znanosti uskoro biti potpisan.

ČUDNE PREPORUKE HRVATSKE VLADE HRVATSKOJ VLADI PUTEM MMF-A

Izvršni direktori MMF-a uputili su u siječnju preporuke Vladi Republike Hrvatske. Preporučuju da se Vlada odupre pritiscima za povećanje plaća u javnom sektoru i daljnjem rastu veteranskih prava.

Visoki činovnici MMF-a u isti rang stavljaju veteranska prava i plaće radnika. Za MMF isto su hipertrofirane naknade za prošle zasluge i troškovi rada koji doprinose budućnosti zemlje. Činovnici MMF-a nisu se usudili kritizirati astronomski rast veteranskih prava, koja predstavljaju trajno rastući fiskalni teret za javne financije i licemjerno upozoravaju da to ne treba dalje raditi, kao da veterani upravo razapinju nove šatore i kao da nisu dobili sve što su tražili. Znamo već odavno da MMF osjeća da ne smije domicilnim vladama zamjerati financiranje troškova za njihovo održavanje na vlasti pa su tu vrlo oprezni i obzirni. S druge strane, mogu bezobzirno savjetovati da se rad stotina tisuća radnih ljudi dodatno obezvrjeđuje nakon osam godina smanjivanja i zamrzavanja tih plaća, rušenja cijene rada u cijeloj zemlji i masovnoga iseljavanja.

MMF je slične recepte davao i drugima pa je Latvija ostala bez 18 % svoga stanovništva. Njihove upute neki tretiraju kao sveto pismo, međutim, one po javnom priznanju samoga MMF-a nisu bile uspješne (savjeti o brznoj privatizaciji u tranziciji, savjeti u Azijskoj krizi, savjeti o kontrakcijskim i austeriteta politikama u vrijeme krize, savjeti po pitanju grčke situacije). Čak i da preporuke MMF-a, probleme iseljavanja, rasta i demografije

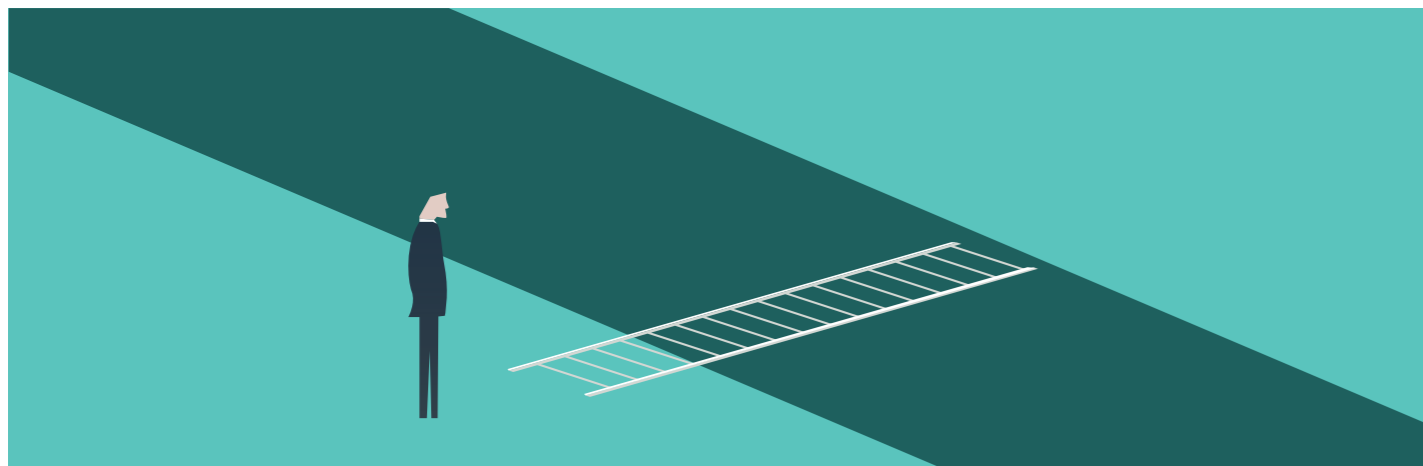
možda mogu riješiti u dugom roku, Hrvatska će se do tada isprazniti. Problem nije u tome što hrvatske muke nisu MMF-ove teme, već što to nisu niti Vladini prioriteti. Vlada RH nema odgovor na pitanje tko će u dugom roku podići zemlju koja ostaje bez najkvalitetnije radne snage.

Savjetovati Vladi da ne podiže plaće u javnim službama potpuno je suprotno mišljenju niza međunarodnih institucija: od Europske centralne banke, OECD-a, ILO-a, UNCTAD-a... Da paradoks bude veći, sam MMF, čiji istraživački dio izbacuje rezultate relevantne na svjetskoj razini, nedavno je izdao priopćenje u kojem upozorava na nužnost rasta plaća u Europi. Međutim, MMF je prvenstveno politička institucija, a ne istraživačka, koja slijedi politike i dogovore zemalja članica. Vlade također ne vode puno računa o istraživačkim preporukama, već vode računa o ekonomskim interesima onih koji su ih doveli na vlast. Da ne bi bilo zabune, to počesto nisu birači, već financijski, medijski i industrijski moguli.

Tako birokratski dio MMF-a najčešće preporučuje zemljama ono što vladajuće garniture priželjkuju da im treba preporučiti, ali samo pod uvjetom da se to uklapa u doktrinarna polazišta MMF-a.

Dakle, Dalić, Marić, Vujčić i njihovi sljedbenici preko MMF-a su dali savjete hrvatskoj vladi da radi ono što već svi znamo da oni misle raditi, a što se sasvim uklapa u neoliberalne poučke visokih MMF-ovih činovnika. **(vr)**

ZA ONE KOJI ŽELE ZNATI VIŠE

MJERE ZAPOŠLJAVANJA

NAPOKON SE VRAĆA PRIPRAVNOST

U prosincu 2017. godine Vlada je izglasala Smjernice za razvoj i provedbu aktivne politike zapošljavanja u RH u razdoblju od 2018. do 2020., temeljem kojega je definiran novi paket mjera aktivne politike zapošljavanja. Najvažnija novina redefiniranih politika zapošljavanja je uvođenje nove mjere pod nazivom Potpora za zapošljavanje za stjecanje prvoga radnog iskustva/pripravništvo koja aktualizira povratak pripravništva kao najdominantnije mjere za ulazak na tržište rada, posebice u sektorima obrazovanja, zdravstva, socijalne skrbi i kulture. Planiran broj korisnika u 2018. iznosi 9.196 osoba, dok se do kraja 2020. očekuje sveukupno 30.430 korisnika putem ove mjere. Dio predloženoga modela od strane predstavnika Matice hrvatskih sindikata ugrađen je u novu mjeru. Međutim, i dalje postoje nedostaci koji bi potencijalno mogli usporiti razvitak tržišta rada te otežati kvalitetnu aktivaciju svih dobnih skupina, što zahtijeva daljnji angažman socijalnih partnera i svih relevantnih dionika. **(ač)**

TUŽBE ZBOG UMANJENJA KOEFICIJENATA

ZBOG STAVOVA VRHOVNOGA I USTAVNOGA SUDA DALJNI POSTUPCI PO TUŽBAMA ZA 3 POSTO BEZ IZGLEDA ZA USPJEH

Sindikati javnih službi koji su podnijeli tužbe radi utvrđenja nedopuštenosti umanjivanja koeficijenta složenosti poslova radnih mjesta za 3 posto (temeljem Uredbe o nazivima radnih mjesta i koeficijentima složenosti poslova u javnim službama donesene 2013. godine), odustali su od daljnjeg podnošenja tužbi po toj osnovi. Naime, i Vrhovni sud RH i Ustavni sud RH zauzeli su stav da Vlada RH ima pravo svojom uredbom kao podzakonskim aktom jednostrano smanjiti koeficijente složenosti poslova u javnim službama, unatoč tomu što je takav stav protivan naravi ugovora o radu kao dvostrano obavezujućega pravnog posla čiji se sadržaj može mijenjati samo suglasnošću volja objiju ugovornih strana te unatoč tomu što je u vrijeme donošenja Uredbe na snazi bio Sporazum o izmjenama i dopunama Dodatka sporazumu o osnovici za plaće u javnim službama od 26. studenoga 2011. godine, kojim se Vlada RH obvezala na očuvanje postojeće razine plaća u javnim službama (dakle i postojeće razine koeficijenta) u razdoblju dok je Sporazum na snazi. Iako sindikati odluke navedenih sudova smatraju pravno neprihvatljivima, daljnje podnošenje tužbi u navedenim predmetima bilo bi neopravdano obzirom da u njima nema izgleda za uspjeh. U slučaju da pojedini članovi, mimo prosudbe sindikata, ipak smatraju da imaju izgleda uspjeti s tužbenim zahtjevima u gore navedenim vrstama sporova, naglašavamo da zastara za podnošenje tužbi za 3 posto iznosi pet godina i nastupa u 2018. godini. **(išr)**

Sadašnja politika u moralnom ogledalu pregovora

Više nitko ne govori da u državi nema novca. Naprotiv, Vlada se hvali da novca ima: kupuje avione, povećava astronomska prava veteranske populacije s nesagledivim posljedicama po javne financije, smanjuje poreze jer novca ima dovoljno, smanjuje deficit i hvali se da smanjuje javni dug. Sve to zahvaljujući rastu proizvodnje, potrošnje i rastu BDP-a.

NEPOŠTENI, NEMORALNO, NEKOREKTNI...

Istovremeno, Temeljnim kolektivnim ugovorom Vlada nije, osim prijevoza, pristala ni na jedno povećanje prava, a nekoliko ih je htjela smanjiti ili ukinuti. Niti prijevoz nije pristala urediti sasvim onako kako i koliko je trebala „jer to košta“. O povratku dodatka za vjernost službi u iznosu od 4, 8 i 10 posto nije htjela pregovarati iako taj dodatak nije ukinula državnim službenicima.

Plaće su povećali u prošloj godini, jer su morali, tri puta po 2 posto što znači da su tek u prosincu 2017. vratili osnovicu na razinu one iz 2008. godine prije krize, iako ih je Sporazum o osnovici iz 2009. godine obavezivao da to naprave od 1. siječnja 2016. godine. Zbog toga smo na sudu. Nije ih briga ni za moralni niti za politički aspekt problema, iako svi u zemlji znaju da je Vlada ljudima 2009. godine uzela 6 posto i da se obvezala to vratiti kada zemlja izađe iz krize.

POŠTENU VLAST OBVEZUJE RIJEČ, NEPOŠTENU NITI UGOVOR

Nikomu Sporazum nije bio sporan do trenutka kada je stigao na naplatu. Kada je prethodnim vladama trebalo odlaganje obaveza po tom Sporazumu, onda su ga priznavale i potpisivale izmjene i dopune, ne dovodeći u pitanje njegovu valjanost.

Sada se bave pravnim smicalicama i bojimo se da će pritisnuti više sudove da sude nepošteno.

U pregovorima oko navedenoga Sporazuma sudjelovali su ministar financija Zdravko Marić (2009. godine) i potpredsjednica Vlade Martina Dalić (u izmjenama i dopunama 2011). Danas taj sporazum, koji su oni ispregovarali i odobrili njegovo potpisivanje, dovode

u pitanje. Koliko je to moralno, prosudite sami. Država vara svoje građane, svoje znanstvenike, nastavnike, liječnike, medicinske sestre, službenike... i njihove obitelji. Zar je onda neobično što ljudi napuštaju takvu državu, što mnogi ne vještaju zastave za nacionalne praznike, što mnogi ne žele plaćati poreze, što se građani slabo odazivaju na izbore, što se neki ne dižu na zvuke nacionalne himne. Ne samo da država ne vraća dug, već u svojim dokumentima predviđa zamrzavanje svih plaća korisnika Državnoga proračuna (tj. naših plaća) u ovoj i sljedeće dvije godine, unatoč tomu što su naša primanja u proteklih devet godina doživjela neviđenu agresiju tijekom sumanutе politike stezanja remena u režiji Milanovića, Linića, Mrsića, Jovanovića...

Osim osnovice od 6 posto, oduzeli su dodatak za vjernost službi, smanjili koeficijente, smanjili jubilarne nagrade, prestali isplaćivati božićnice i regrese, itd. U isto vrijeme, plaće u privredi su rasle, doduše sporo, ali su rasle, tako da se razlika između naših plaća i plaća u privredi povećala na štetu naših plaća za čak 15,2 posto. Vlada nije spremna nadoknaditi tu razliku.

Nema sumnje da u državi nema novca za nas, čak i onda kada ga u državi ima. Zemlja je izašla iz ekonomske krize (iako ne i iz socijalne i moralne krize) i nema sumnje da nas vlast tretira kao da izlasku iz ekonomske krize nismo, kao državni i javni službenici, ništa doprinijeli. Nema sumnje da u državi plaćanje rada nije prioritet, ali plaćanje prošlih zasluga i privilegija jeste.

UZROK NEPOŠTENJA VLASTI

Vjerujem da nemoral vlasti ne treba ljudima crtati, ali treba propitivati zašto su se ljudi na njega navikli.

Kada se država odlučuje prevariti toliki broj ljudi, mora postojati jak razlog zašto to čini. On se često objašnjava ekonomskim nužnostima (zbog kojih bi ispunjenje obaveze države spram toliko ljudi navodno nanijelo štete nacionalnoj ekonomiji).

Je li to točno? Trebamo li pristati na novo odricanje, radi višega interesa? Odgovor je DA, kada se stvari gledaju u svjetlu jedne ekonomske politike, ali odgovor je NE iz raskursa druge.

Piše: **Vilim Ribić**, predsjednik Velikog vijeća Sindikata znanosti

Ekonomске politike i ekonomske doktrine u njihovoj pozadini bitno se razlikuju i ovise prvenstveno o tome interese kojih društvenih skupina promoviraju (primjerice, interese većine građana ili interese imućne manjine).

Stoga nema objektivne i neutralne ekonomske doktrine, unatoč tomu što nam mediji serviraju razne ekonomske gure („neutralne“ stručnjake iz banaka) kao izvore objektivnoga znanja.

Usput rečeno, u sferi ekonomske politike nemoralnost vlasti vidi se i u tome što se kite tuđim perjem i hvale za postojeći rast proizvodnje, iako tomu nisu ničim doprinijeli. Naime, rast je posljedica višestrukih faktora od kojih niti jedan nije zasluga dvojca Dalić – Marić, a još manje Plenkovića koji u ekonomskoj politici ne sudjeluje. Niti su oni potaknuli rast u europskom okruženju koji se prelio u Hrvatsku, niti su potaknuli rast potrošnje, niti su zaslužni za rezultate u turizmu, niti su utjecali na cijenu nafte na svjetskom tržištu, itd. To su bili faktori hrvatskoga rasta.

Jesu li zaslužni za smanjenje deficita i javnoga duga? Ako je to nešto dobro, onda su zaslužni, iako ta zasluga nije odraz velike stručnosti, već jednostavnoga zatvaranja pipa dijelova javne potrošnje (primjerice naših plaća) i istovremenoga rasta proizvodnje.

Međutim, problem je u tome što fokusiranje politike na javni dug i deficit nikako nije dobro za one kojima bi ekonomska politika trebala služiti, za najširi sloj građana, za vlastito stanovništvo.

Nije loše to malo razjasniti. Javni dug i deficit u dugom roku nisu poželjne pojave, a mogu biti i velika opasnost ako se s njima pretjera. Nema dvojbe da njih treba uklanjati. Međutim, malo je stvari u ekonomiji koje imaju samo negativnu ili pozitivnu stranu. Tako i dug i deficit pa i inflacija u mnogim okolnostima mogu biti poželjni pa i nužni instrumenti rješavanja puno većih opasnosti i problema. Koje su to okolnosti? To je onda kada se dugom nešto može pokrenuti, kada se zaduživanjem nešto može spasiti. Iseļjavanje, demografska katastrofa i najslabiji rast u rastućoj Europi upravo su takve okolnosti.

Dok rezultati konvencionalne ekonomske politike (kojoj je u fokusu financijska konsolidacija javnih financija) dođu na vidjelo, Hrvatska će se isprazniti i ostarjeti do mjere da neće imati ljude koji mogu iznijeti ozbiljan rast. Konvencionalna politika je politika koja odgovara konvencionalnim okolnostima. Kriza je izvanredna okolnost koja traži neortodoksna rješenja. Sada je naše iseljavanje, kao izravna posljedica promašene ekonomske politike servirane iz Europske unije i slijepo preuzete od Milanovićeve vlade, nova nekonvencionalna okolnost ili, kako s pravom

upozorava predsjednica Republike, izvanredno stanje.

Hrvatska je umiruća zemlja zahvaljujući desetljeću rezanja i stezanja, desetljeću kontrakcijske neoliberalne politike koja je doživjela krah, a kojoj je lojtre držao veliki dio domaće ekonomske struke (tzv. neutralni stručnjaci). Ta sumanuta politika isključivo u interesu financijskoga kapitala diskreditirana je na svjetskoj i globalnoj razini. Više nitko ozbiljan ne misli da je period kontrakcijske politike (ili popularno rečeno – politike štednje) u krizi bila ispravna politika. Zanimljivo, razorili su je među inima i stručnjaci MMF-a.

Međutim, hrvatska Vlada, izvan vremena i prostora, dvojac Dalić – Marić i dalje vodi ekonomsku politiku na sličnim pretpostavkama dokazujući se oko manje važnoga kreditnog rejtinga, ali ne i oko toga koliko je ljudi zadržano u zemlji i koliko je otvoreno radnih mjesta. Danas nam oni isti „ekonomski stručnjaci“, koji su prethodne Vlade vodili u pogrešnom smjeru, ponovno pričaju iste priče, kao da se u zemlji ništa nije dogodilo.

Nitko ne odgovara za promašaje, niti politika, niti ekonomska struka, niti mediji i svi dalje s malih ekrana i portala nude iste recepte za pljesnivu tortu. Medijskim prostorom dominiraju interesi krupnoga i financijskoga kapitala koji medije posjeduju. Međutim, posjeduju oni i ekonomsku struku i politiku u velikom dijelu.

Vjerujem da čitatelj razumijeva da njegov materijalni standard ovisi o vrsti ekonomske politike. Naime, plaće naših ljudi trebaju biti zamrznute još tri godine i to ne zato što je to ekonomska nužnost, već zato što to odgovara jednoj ekonomskoj doktrini koja je u funkciji interesa imućne manjine.

Druga ekonomska doktrina zagovara rast plaća jer ćemo time održati veću razinu potrošnje, proizvodnje i više stope rasta. Međutim, sadašnja Vlada predviđa smanjenje stope rasta u godinama pred nama u kojima planira i zamrznuće plaća. Indikativno.

Nemoguće je naći u moralu opravdanje za daljnje zamrzavanje plaća naših ljudi, opravdanje za nepoštivanje ugovora i dane riječi, nemoguće je ekonomijom opravdati socijalno i moralno neodrživu politiku.

Međutim, moguće je neupućenim masama prodavati kvazistručna ekonomska opravdanja o presudnoj važnosti visine javnoga duga, kreditnoga rejtinga, itd. I time hiniti neki viši moral brige o općim nacionalnim interesima u koje se, eto, nikako i nikada ne uklapaju interesi radnih ljudi iz javnih servisa. Nije važno što je vitalni nacionalni interes upravo jačanje devastiranoga državnog aparata. Nije važno što su znanost i inovacije na najnižem mjestu

u Europi i što nam sredstva europskih fondova tek omogućuju opstanak znanosti i obrazovanja, umjesto da ga podignu na višu razinu kvalitete. Nije važno što nam se medicinske sestre i liječnici masovno iseljavaju. Važan je kreditni rejting.

Međutim, na žalost, moguće je masama prodavati i krivce za razloge neuspjeha. Sindikati su krivci jer se navodno protive reformama. Kolika je to laž, najbolje se vidi iz navedenoga Sporazuma o osnovici. U njemu su sindikati, osim rasta plaća, ugovorili i aktivnu podršku reformama javne i lokalne uprave, cijeloga javnog sektora i javnih poduzeća te reforme sustava plaća. Niti jedna vlada niti jednu od tih reformi nije provela pa je posljedica toga neprovedeni rast plaća, i još više od toga, zamrznute plaće.

POLITIKA SUPROTSTAVLJENA NAJVAŽNIJIM NACIONALNIM INTERESIMA

Siromašna zemlja poput Hrvatske kupuje skupe avione za rat koji je malo vjerojatan, a istovremeno širom svijeta razdaje svoje najveće dragulje izbrušene u hrvatskom obrazovnom sustavu na korist najbogatijih zemalja. Ne bi li te novce za avione iskoristila za napredak znanosti i tehnologije, za obrazovanje i gospodarstvo i na taj način doprinijela zadržavanju svojih građana u zemlji, jer ljudi su jamac obrane zemlje, kao što je to pokazao Domovinski rat?

Povodom odluke Vlade RH o kupnji dvanaest rabljenih zrakoplova F16 Barak za cca 3 milijarde kuna, potrebno je podsjetiti na ne tako davnu izjavu izraelskog veleposlanika kako „snaga izraelske države nije u avionima F16, već u jakoj ekonomiji, obrazovanju i tehnologiji te povjerenju građana u Državu Izrael“. Ako je tako, onda možemo reći da sve ovo što su prednosti izraelske države nedostaci su Hrvatske države. Ako su tri spomenuta područja vitalna za snagu Izraelske države, onda njihovo zanemarivanje u Hrvatskoj predstavlja prijetnju nacionalnim interesima sa ili bez aviona F16. Siromašna zemlja ne može ulagati i u ljude i u avione i u obilna veteranska prava. Aktualna politika odlučila je ne ulagati u ljude.

Što je zapravo pravi nacionalni interes Republike Hrvatske?

Ulaganje u avione ili ulaganje u ekonomiju? Trebaju li nam ljudi ili avioni? Bez aviona imali smo ljude i obranili zemlju. Bez ljudi nam niti 50 eskadrila neće pomoći u slučaju agresije.

Jesu li stvarni nacionalni prioritet avioni ili podizanje standarda građana kako bismo stvorili pristojan ekonomski rast te ublažili ili zaustavili iseljavanje? Za oboje nema novaca.

Jesu li stvarni nacionalni prioritet avioni ili dječji vrtići kako bismo ublažili demografsku devastaciju? Za oboje nema novaca.

Je li stvarni nacionalni interes kupnja starih aviona ili povećanje ekonomskog rasta radi bijega s dna europske ljestvice?

Jesu li stvarni nacionalni interes kupnja rabljenih aviona, a bez vidljive ratne prijetnje ili ulaganje u obrazovanje i tehnologiju?

Ciljanim utjecajem na zapošljavanje i rast plaća (koje su u Hrvatskoj prema međunarodnim istraživanjima i dalje oko 8 posto niže od pretkriznih razina, rijetkost u Europi) podigao bi se životni standard građana i osnažila domaća potražnja koja je najveći generator rasta BDP-a.

I na koncu nije li najvažniji nacionalni interes vraćanje povjerenja građana u vlastitu državu?

To povjerenje je ozbiljno narušeno, i pretvoreno u beznađe, nakon godina ekonomske depresije, represivnih mjera štednje, korupcije i nepotizma, smjenjivanja sposobnih i postavljanja podobnih, nefunkcioniranja institucija, rastakanja temelja socijalne države poput zdravstva i mirovinskog osiguranja, nezaposlenosti, blokiranih računa i egzistencijalnog straha za velik broj ljudi.

Povjerenje koje je dodatno iznevjereno nepoštivanjem potpisanih sporazuma, jer je država za 700 tisuća svojih građana odbila isplatiti ugovorene povrate plaća pa će sada biti primorana to činiti sudskim presudama. Sigurni smo da u državni Izrael to nije moguće. Država ne smije varati svoje građane.

Nakon ovakve odluke Vlade, bit ćemo sretni jer ćemo imati avione, ali hoćemo li imati ljude? Radi se o istinskom najvažnijem nacionalnom pitanju, a o kojemu ne brinu, i nisu u stanju brinuti zadnje Vlade (Milanović-Plenković). Kupnjom upitnih aviona i hipertrofiranjem veteranskih prava postojeća neodrživa društvena, ekonomska i politička depresija samo se produbljuje.

Ako se kupovina borbenih aviona i može nekako progurati pod nacionalne interese, onda plaćanje braniteljskih privilegija nikako ne može. Usudimo se reći da takva nejednakost po pitanju zasluga, a na štetu rada i radnih vrijednosti u zemlji rastaće nacionalnu koheziju, slabi moral i vjeru građana u vlastitu državu i kao takva predstavlja pogubnu politiku protiv nacionalnih interesa hrvatskoga naroda.

Zaključujemo, odnos vlasti prema našem materijalnom i radnom standardu je višestruko nemoralan. On je posljedica besprimjerene distribucije nacionalnoga bogatstva u neproduktivne i neperspektivne sektore. Iz toga izvire sva depresija hrvatske stvarnosti.

Nema sumnje

da u državi

plaćanje rada

nije prioritet, ali

plaćanje prošlih

zasluga i privilegija

jeste

ZBOG NESPOSOBNOSTI POLITIČKIH ELITA HRVATSKA ZAOSTAJE ZA SVIM POSTTRANZICIJSKIM ZEMLJAMA EUROPSKE UNIJE

Od kraja 2014. **Hrvatska konačno raste**, no kada se crta podvuče i situacija uspoređi s razdobljem prije recesije, stvari još uvijek stoje loše.

Hrvatska danas ima 160 tisuća stanovnika manje nego 2007. Zbog ubrzanja iseljavanja od 2013. i neadekvatne statistike koja prati to iseljavanje, gubitak stanovništva vjerojatno je i veći (više o toj temi vidi u tekstu na str. 29.). Odgovor zašto Hrvatska gubi stanovništvo dobrim dijelom leži u činjenici da smo danas ekonomski razvijeniji samo od Bugarske, da smo prošli kroz drugu najdužu recesiju u EU-u (odmah iza Grčke), zaostali za svim nama usporedivim zemljama te da naše političke elite nikada nisu uspjele stvoriti temelje razvoja otvorenoga, pravednoga i meritokratskoga društva. Sve je to dovelo do opravdanoga gubitka vjere širokoga kruga građana u institucije, politiku, intelektualnu elitu te budućnost i prosperitet ove zemlje. Nažalost, ni ova Vlada nije donijela bitnu promjenu. Nije provela kurikularnu reformu, nismo uložili u obrazovanje ili istraživanje i razvoj, nejednakosti plaća su povećane, pogoduje se uskim interesnim skupinama i društvo se dodatno segmentira, toleriraju se nepri-

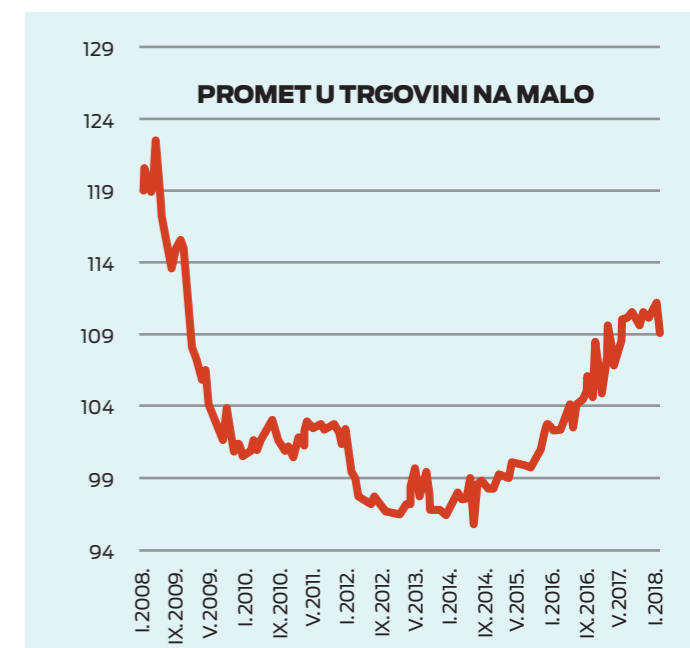
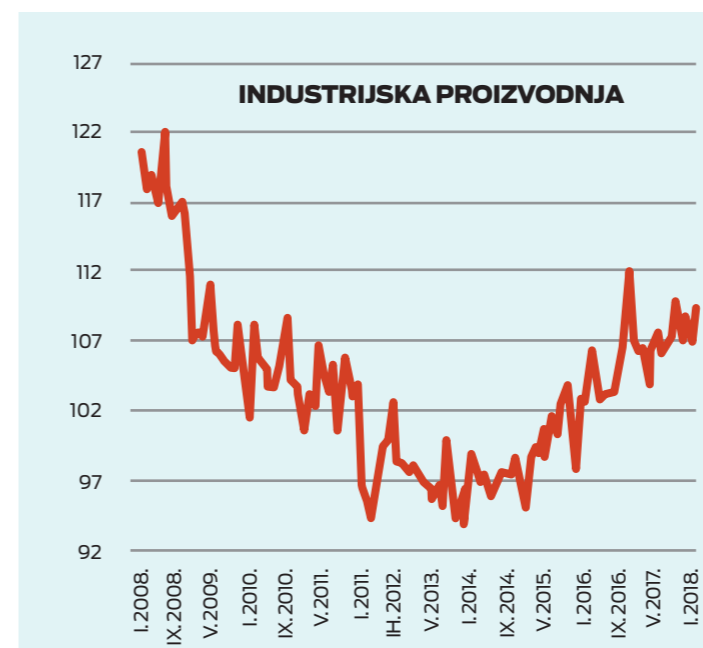
hvatljiva društvena ponašanja (plagiranje, napadi na manjinska prava i drugačije mišljenje, nasilno i nepri- mjereno ponašanje javnih osoba itd.).

VEĆINA EKONOMSKIH POKAZATELJA JOŠ JE UVIJEK DALEKO OD RAZINE IZ 2008.

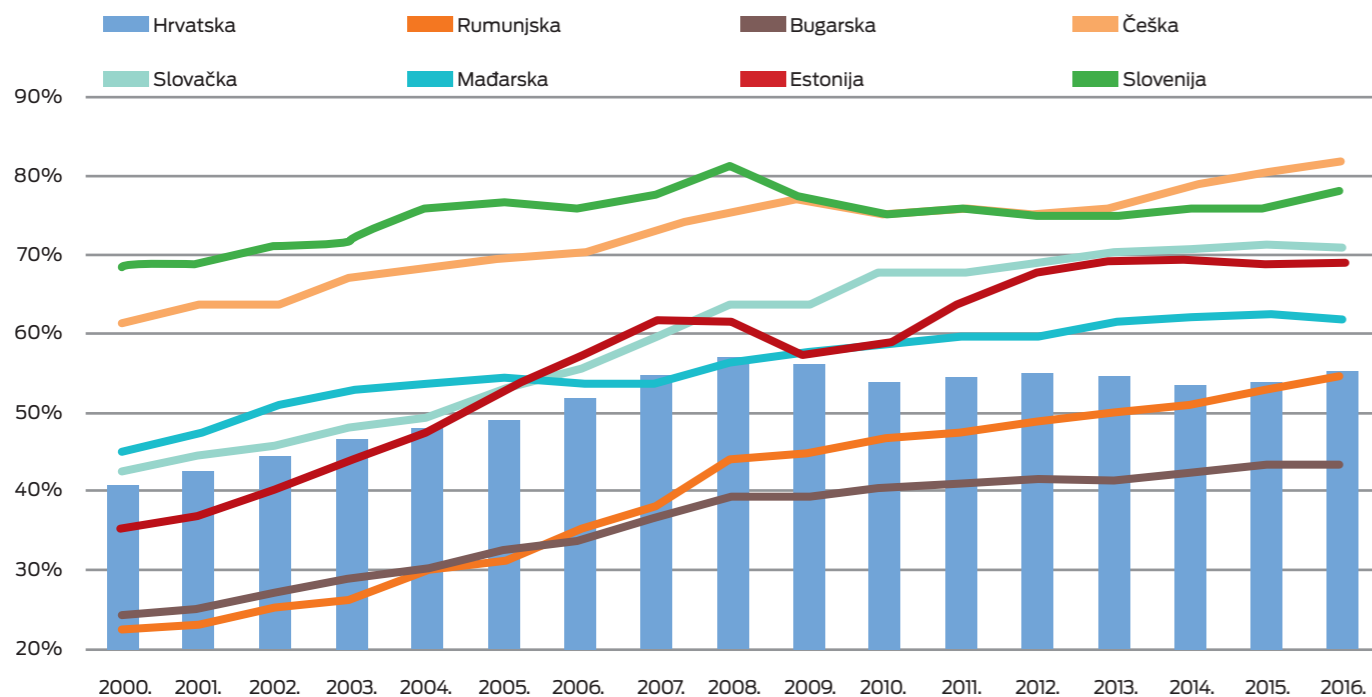
Od četvrtoga kvartala 2014. Hrvatska konačno raste, no kada se crta podvuče ispod 2016. i situacija uspoređi s 2008., stvari stoje loše. Kriza je ostavila ogromne ožiljke. Prema podacima DZS-a realni BDP nam je u 2017. i dalje bio manji za 4,2 posto u odnosu na 2008. te je rast usporio sa 3,2 posto u 2016. na 2,8 posto u 2017. Ukoliko se ove godine ne dogodi neka izvanredna situacija i rast u Hrvatskoj ne ubrza, Hrvatska će u ekonomskom smislu izgubiti cijelo jedno desetljeće, odnosno trebat će nam duže od 10 godina da se samo vratimo na pretkrizno razdoblje.

Potvrdu realnog zaostajanja za 2008. godinom pokazuju i drugi ključni ekonomski pokazatelji. Slika 1 (lijevi

Piše: **Matija Kroflin**, mag. oec.

Slika 1. Kretanje obujma industrijske proizvodnje (lijevo) i kretanje realnog prometa u trgovini na malo (desno) (obje slike sezonski i kalendarski prilagođeni indeksi; 2015.=100) Izvor: DZS

Slika 2. Kretanje BDP-a po glavi stanovnika (PPS; EU15=100) u RH i odabranim usporedivim zemljama EU – u %
Izvor: Eurostat (listopad 2017.)

graf) pokazuje indeks kretanje obujma industrijske proizvodnje koji je bez obzira na pozitivno kretanje 2017. i dalje bio za visokih 9 posto manji nego 2008. Iako već dugo slušamo pozitivne vijesti o kretanju potrošnje i ona je 2017. bila 7 posto manja nego 2008. (desni graf). O obujmu građevinskih radova ne treba niti govoriti. On je u 2017. bio za 45 posto manji nego 2008. Prema podacima Eurostata, hrvatski nominalni BDP u eurima tek je 2017. blago premašio razinu iz 2008. i to za 1 posto. Time Hrvatska u okviru EU dijeli predzadnje mjesto s Ciprom, a manji BDP nego 2008. zabilježen je samo u Grčkoj. U usporedivih 10 europskih zemalja bivše tranzicije (u nastavku EU 10) nominalni je BDP u 2017. prosječno bio veći za 24 posto u odnosu na 2008.

KRIZA NAS JE EKONOMSKI BACILA NA SAMO DNO EUROPE

Kretanje BDP-a po glavi stanovnika od 2008. do 2016. pokazuje kako se Hrvatska nije približila, već se udaljila od razvijenih zemalja EU 15 (tzv. starih članica poput Njemačke, Nizozemske, Francuske...), iako bi zbog

svoje niske razvijenosti ubrzano trebala sustizati te zemlje. Jedna od osnovnih ideja europskih integracija i proširenja EU-a na manje razvijene zemlje je upravo približavanje standarda građana tih zemalja standardu koji uživaju građani EU 15 zemalja. U Hrvatskoj se to ne događa, zapravo, tijekom krize se dogodilo upravo suprotno.

Slika 2 pokazuje kako je početkom milenija BDP po glavi stanovnika (prilagođen za kupovnu moć) u Hrvatskoj bio na razini 41 posto prosjeka EU 15 zemalja te je Hrvatska stajala relativno bolje u odnosu na Poljsku, Estoniju, Latviju, Litvu, Bugarsku i Rumunjsku. Nešto lošije stajali smo u odnosu na Slovačke i Mađare, dok su Česi i Slovenci već tada bili iznad 60 posto prosjeka EU 15 zemalja. Do 2004. komparativni odnosi među zemljama ostali su relativno slični uz približavanje svih zemalja k razvijenijem dijelu EU-a, a od 2004. počinje nešto brži rast Estonije, Slovačke i Rumunjske. Estonija nas do 2008. preskače, a Mađarska u 2007. i 2008. privremeno pada ispod naše razine. No, od 2008. dolazi do našega zaostajanja i stagnacije.

2016. je BDP po glavi stanovnika u Hrvatskoj bio 55 po-

sto BDP-a EU 15 zemalja, što je 2 postotna poena manje nego 2008. Od usporedivih zemalja do zaostajanja je došlo još jedino u Sloveniji, no u toj je zemlji BDP po glavi stanovnika u 2016. iznosio i dalje pristojnih 78 posto prosjeka EU 15. Od ekonomski srednje razvijene zemlje tranzicije, Hrvatska je pala na samo dno. Manji BDP po glavi stanovnika prilagođen za kupovnu moć u EU-u u 2016. je imala jedino Bugarska.

Kada je riječ o kretanjima BDP-a po glavi stanovnika, treba imati na umu da su demografska kretanja u navedenom periodu u nekim zemljama bila izrazito negativna pa njihovo kretanje BDP-a po glavi stanovnika nije isključivo rezultat rasta BDP-a, već određenim dijelom i rezultat gubitka stanovništva (primjerice Litva i Latvija su od 2000. izgubile više od 18 posto svojega stanovništva).

KOJI SU EKONOMSKI USPJESI VLADE PREMIJERA PLENKOVIĆA

Nakon što su postali poznati ministri u Vladi premijera Plenkovića, mnogi su je prozvali „vladom stručnjaka“, naravno, ponajviše zbog dvojca Marić – Dalić. No, jesu li ti stručnjaci isporučili rezultat?

Ako se pogleda prosječan rast realnoga BDP-a od dolska Vlade premijera Plenkovića, onda se jasno vidi da Hrvatska nije ostvarila neki pozitivniji pomak. Od 3. kvartala 2016. do 4. kvartala 2017. Hrvatska je u prosjeku realno rasla 3,1 posto (kalendarski i sezonski prilagođeno), što je prema podacima Eurostata najmanji rast u skupini posttanzicijskih zemalja. Dakle, kada se usporedimo s drugim zemljama sličnoga stupnja razvoja, Vlada Andreja Plenkovića po pitanju rasta nije ostvarila uspjeh jer u ekonomskom smislu Hrvatska nastavlja zaostajati za tim usporedivim zemljama. Primjerice, rast je u Sloveniji bio 5 posto.

Nadalje, iako je broj nezaposlenih prema podacima HZZ-a bitno pao, podaci Ankete o radnoj snazi koju objavljuje Državni zavod za statistiku pokazuju kako je 2017. broj zaposlenih u Hrvatskoj bio manji za 145.501 osobu ili 8,2 posto nego 2008. osoba nego 2008. HZZ kao nezaposlene broji samo one koji su prijavljeni na Zavod. Sukladno tomu, smanjenje broja nezaposlenih ne znači nužno da su se osobe zaposlile, već iz evidencije HZZ-a mogu biti brisane zbog promjena pravila HZZ-a ili iz nekih drugih razloga. U konačnici, smanjivanje registrirane nezaposlenosti može biti posljedica iseljavanja jer je populacija nezaposlenih zasigurno dio stanovništva vrlo motiviran za iseljavanje.

Odnos između 2017. i 2008.

BDP (realno)	Industrijska proizvodnja
- 4,2 %	- 9,0 %
Broj zaposlenih	Broj stanovnika
- 8,2 %	- 4,0 %
Potrošnja	Izdvajanje za istraživanje i razvoj
- 7,0 %	- 7,8 %
Cijene	
+ 10,7 %	

Dakle, Vlada premijera Plenkovića i njezini stručnjaci za sada nisu uspjeli ostvariti odgovarajuće pozitivne efekte na gospodarstvo koji bi poboljšali komparativnu poziciju Hrvatske u odnosu na druge usporedive zemlje EU-a. Rast koji Hrvatska ostvaruje dobrim je dijelom inercijske naravi, na krilima događanja u Europi i ne naziru se neke jasne ideje kako ga dodatno ubrzati. Zaposlenost je još uvijek daleko od razina iz 2008., a njezino povećanje od najveće je važnosti za rast životnoga standarda, održivost zdravstvenoga i mirovinskoga sustava, rast domaće potrošnje i daljnji poticaj rastu BDP-a. Komparativno gledano, stopa zaposlenosti nam je druga najniža u cijeloj EU. Gora je samo Grčka, dok je stopa nezaposlenosti veća samo u Španjolskoj i Grčkoj.

POREZNA REFORMA I POVEĆANJE NEJEDNAKOSTI

Reforma je dovela do rasta nejednakosti, određenom broju ljudi povećala je neto plaće i oni na vrhu distribucije dohodaka osjetili su, i to vrlo pozitivno, efekte rasta BDP-a koji je doveo do porezne reforme. Oni s prosječnim ili ispodprosječnim plaćama, siromašniji dio društva, koristi od rasta osjetili su vrlo skromno ili nikako. Rast nejednakosti istaknula je i Europska komisija u Izvješću za Hrvatsku 2017., naglasivši kako je porezna reforma povisila Gini koeficijent (kojim se mjeri nejednakost) za 0,3 postotna boda, a istovremeno nije doprinijela tomu da se nekvalificirani radnici uključe na tržište rada.

Kada se gleda porezna reforma kao cjelina, s izmjenama u porezu na dobit, PDV-u i drugim segmentima, njezini efekti na rast očigledno nisu uspjeli ekonomiju u posljednjih godinu dana dići iznad razine rasta sličnih zemalja.

PRORAČUN I JAVNA POTROŠNJA

Najnoviji podaci DZS-a pokazali su kako je 2017. država, kao i godinu ranije završila s primarnim suficitom opće države (razlikom prihoda i rashoda u kojeg nisu uključene kamate na javni dug). No, za razliku od 2016., 2017. je proračun opće države i u ukupnom suficitu, dakle i kada se plate sve kamate na javni dug, država troši manje nego što ima prihoda i to za 2,8 mlrd kuna ili 0,8 posto BDP-a. Usporedbe radi, 2011., dok je ministrica financija bila sadašnja potpredsjednica Vlade Martina Dalić, proračun opće države bio je u minusu za više od 25 milijardi kuna.

No, pogled na kretanje prihoda i rashoda državnog proračuna pokazuje kako fiskalna konsolidacija nije rezultat iznimne umješnosti ministra Marića, već posljedica rasta BDP-a koji je povećao ukupne prihode te doveo do konsolidacije proračuna. Rast BDP-a u posljednje dvije i pol godine imao je najvidljiviji efekt upravo na javne financije te je uspio dovesti do onoga što se različitim mjerama rezanja potrošnje i životnoga standarda građana pokušavalo kroz šest recesijskih godina – do smanjenja deficita i javnoga duga.

Međutim, ekonomska logika nalaže da se u vremenu rasta i ekspanzije gospodarstva treba voditi odgovorna fiskalna politika. Drugačije rečeno, kada BDP raste, trebamo pokušati dio toga rasta usmjeriti u smanjivanje prošlih dugova, a dio u produktivnu i prioritetnu potrošnju koja će stvoriti uvjete za daljnji održivi rast u budućnosti.

Međutim, prošle je godine došlo do povećanja povlaštenih mirovina većih od 5.000 kuna za 10 posto (većina tih mirovina su braniteljske mirovine). To će državu iduće godine stajati 350 milijuna kuna. Donesen je i novi Zakon o braniteljima koji će iduće godine državu stajati dodatnih 284 milijuna kuna, a procjene njegova ukupnoga efekta do 2025. kreću se od 1 do 5,5 mlrd kuna. Za nabavku vojnih aviona idućih ćemo deset godina izdvajati po 300 milijuna kuna godišnje.

PRIVILEGIRANE SKUPINE VODE NAS U DRUŠTVENI I EKONOMSKI PONOR

Bilo bi logično da politika u ovom trenutku ne stvara privilegirane skupine te pažljivo bira prioritete koji će

crpiti sredstva državnog proračuna. No, potezi ove Vlade pokazuju kako je njena logika očito drugačija.

Ni jedan od gore spomenutih poteza Vlade ne stvara pretpostavke za dugoročno održiv rast. Ništa od toga neće u dužem roku kompenzirati moguće lošije rezultate izvoza roba ili turizma, ni jedna od tih mjera neće uvećati razvojni potencijal i doprinijeti stabilnosti javnih financija u idućim godinama, kao ni ublažiti neke druge akutne probleme s kojima se Hrvatska susreće. Povećanje mirovina braniteljima, koje su u prosjeku u srpnju 2017. godine iznosile 87 posto prosječne plaće i bile 2,3 puta veće od mirovine iz rada, neće doprinijeti društvenoj koheziji ni osjećaju pravednosti. Braniteljska populacija zaista u određenoj mjeri zaslužuje biti privilegirani dio društva, no i te bi privilegije trebale biti u skladu s prioritetima i potrebama razvoja cjelokupnoga društva.

ISELJAVANJE – ODRAZ EKONOMSKIH I DRUŠTVENIH OKOLNOSTI

Loša politička ekonomija i nesposobnost nositelja odluka da kreiraju Hrvatskoj prilagođene i potrebne mjere kako bi se kriza ublažila rezultirali su zaostajanjem naše zemlje za svim usporedivim posttranzicijskim zemljama EU-a. A da brojke s papira imaju itekako relevantan utjecaj na svakodnevni život građana Hrvatske, najbolje odražavaju kretanja u stanovništvu. Hrvatski građani svoje nezadovoljstvo ne izražavaju prosvjedima, stvaranjem građanskoga pritiska na ekonomske politike naših Vlada, oni na nezadovoljstvo reaguju iseljavanjem.

Od EU 10 zemalja, Rumunjska, Bugarska, Latvija i Litva su zemlje koje su u relativnom smislu od 2008. izgubile veći broj stanovnika od Hrvatske. No, zanimljivo je da su Slovenija, Češka i Slovačka povećale broj stanovnika te da su upravo te tri zemlje najrazvijenije unutar skupine EU 10.

To nam daje naznaku da je kretanje stanovništva vjerojatno uzrokovano u najvećoj mjeri ekonomskim prilikama u pojedinoj zemlji. Ako je tomu tako, dinamika iseljavanja iz Hrvatske ne treba čuditi, posebno ne ubrzanje iseljavanja nakon 2013. i ulaska u EU. Iako nam ekonomija raste, nema novih i kvalitetnih poslova, zaposlenost se nije oporavila, životni standard nam je nizak i, ono što je najgore, nema nekih signala koji govore da se stvari mogu bitnije promijeniti. Hrvatsko je društvo kroz krizu platilo jedan od najvećih „cehova“ u Europi.

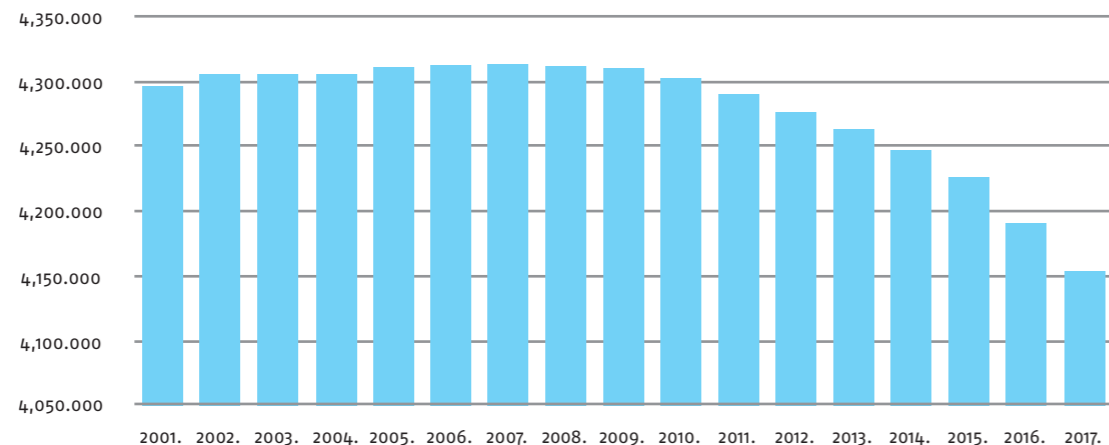
DEMOGRAFSKA SLIKA HRVATSKE DOMAĆA STATISTIKA PODCJENJUJE STVARNE RAZMJERE ISELJAVANJA

Već njemački službeni podaci pokazuju dva i pol puta veće useljavanje Hrvata nego usporedive brojke našeg DZS-a, a da ne brojimo **Irsku, Švedsku, Austriju....**

Slika 1. Kretanje stanovništva RH od 2001. do 2017.

Izvor: Eurostat (18.10.2017.)

Pišu: **Antonio Čoga** mag. polit. i **Matija Kroflin** mag. oec.

Iseljavanje, veći broj umrlih od rođenih, starenje stanovništva, a posljedično i smanjenje radne snage - neki su od ozbiljnih problema s kojima se Hrvatska suočava i na koje za sada nemamo adekvatan odgovor. Ti problemi utječu na ponudu radu, produktivnost i proizvodne mogućnosti našega gospodarstva, održivost mirovinskoga i zdravstvenoga sustava i na mnoge druge aspekte društva i ekonomije. No, bez obzira na važnost poznavanja svih tih kretanja, mi zapravo ne znamo koliko se ljudi iseljava ni koliko točno Hrvatska ima stanovnika. Kao da to vlastima nije važno ili ne žele znati i prikazati stvarno stanje. Prema podacima Eurostata (Slika 1.) Hrvatska je na početku 2017. imala 160.000 stanovnika manje nego početkom 2007., odnosno 108.000 stanovnika manje nego 2013. S obzirom na negativna kretanja stanovništva i tijekom ove godine vjerojatno ćemo za koji mjesec zaključiti kako je Hrvatska u posljednjih 10 godina izgubila 200.000 stanovnika. To je jednako nestajanju drugoga najvećeg grada u RH, Splita, i to s njegovom širom okolicom.

S obzirom na dugu i duboku ekonomsku krizu kroz koju je Hrvatska prolazila od 2009. do 2015. takvo kretanje stanovništva ne treba čuditi.

No, to su brojke koje je zabilježila službena statistika, a koja se temelji na prijavama i odjavama građana MUP-u, međutim, demografi ističu kako postoji i relativno velik broj neprijavljenoga iseljavanja, posebno nakon

1 Čipin, I., Ilieva, N. (2017.). Coping with Demographic Decline in Croatia and Bulgaria. Friedrich-Ebert Stiftung Zagreb. Dostupno na: http://www.fes-croatia.org/fileadmin/user_upload/171107_Demografija_WEB.pdf

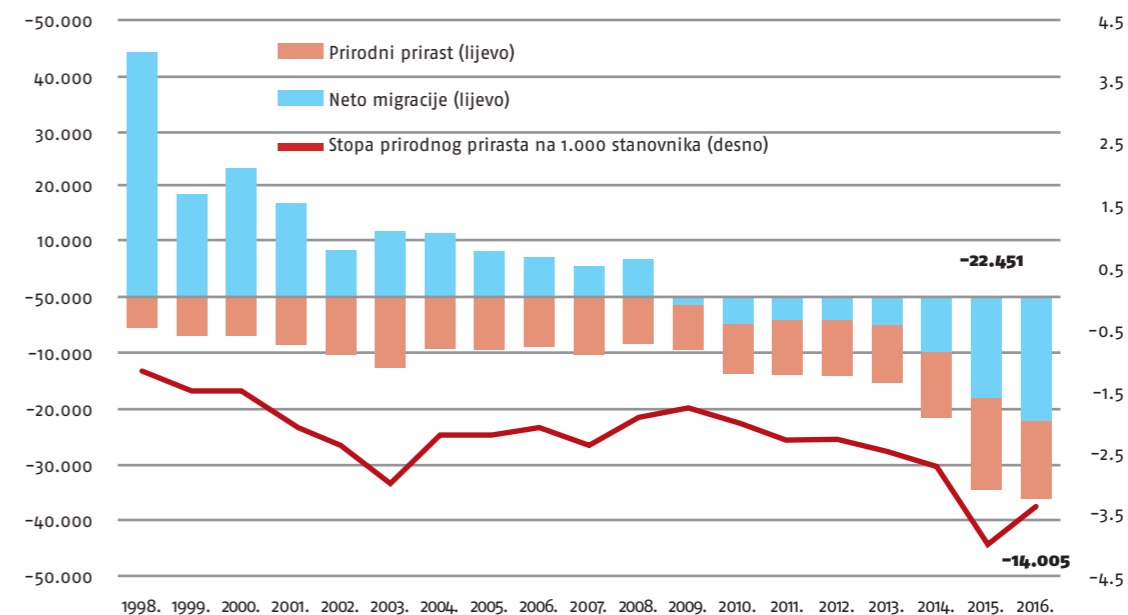
ulaska u EU te bi konačne brojke o gubitku stanovništva mogle biti još i poraznije.

Kako god bilo možemo zaključiti da u pozadini negativnih demografskih kretanja stoje ekonomske posljedice krize, ali i svojevrsna moralna degradacija hrvatskih institucija, politike i društvenih elita koja zasigurno ne stvara slike o perspektivnosti i boljoj budućnosti života u RH.

PAD PRIRODNOGA PRIRASTA I UBRZANO ISELJAVANJE – UBITAČNA KOMBINACIJA

Stanovništvo se može gubiti na dva načina. Prirodnim putem, što pokazuje negativan prirodni prirast (veći broj umrlih od rođenih) ili migracijama, što pokazuje negativan migracijski saldo (veći broj iseljavanja od useljavanja). Slika 2. pokazuje kako su u Hrvatskoj, nažalost, prisutna oba negativna trenda pa je samo u 2016. broj stanovnika u Hrvatskoj smanjen za 36.456 osoba, što je više od ukupnoga stanovništva grada Šibenika. Pritom, još jednom treba naglasiti kako je ta brojka u određenoj mjeri vjerojatno podcijenjena zbog neadekvatne statistike iseljavanja.

Slika 2. pokazuje i kako je 2016. rođeno 14.005 osoba manje nego što ih je umrlo. Navedeno ne čudi jer Hrvati imaju sve manje djece, što pokazuju podatci o fertilitetu. Naime, prema podacima Eurostata stopa fertiliteta u 2015. je iznosila 1,4 i samo je 7 zemalja u EU imalo niži fertilitet, a od tranzicijskih zemalja gora je situacija bila jedino u Poljskoj. Prosjek Hrvatske od 2001. do početka krize 2009. bio je 1,48 i iako je bio ispod prosje-

Slika 2. Osnovni pokazatelji kretanja stanovništva od 1998. do 2016.

Izvor: DZS (16.11.2017.)

ka EU-a, Hrvatska je po tom pokazatelju barem dobro stajala u skupini tranzicijskih zemalja. Višu stopu imali su jedino Estonci.

U 2015. i 2016. godini zajedno prema podacima DZS-a u Hrvatskoj je bilo 30.707 više umrlih nego rođenih, što znači da je nevezano uz iseljavanje nestao grad skoro veličine Vinkovaca ili Velike Gorice. Nažalost, trend negativnoga prirodnog prirasta se nastavlja pa je tako u siječnju 2017. zabilježena rekordna smrtnost, kada je umrlo više ljudi nego u bilo kojem mjesecu od 1990. godine.

S obzirom na takve odnose broja umrlih i rođenih ne čudi što Slika 2. pokazuje da Hrvatska već godinama bilježi negativan prirodni prirast. Prema demografskim analizama on seže sve do početka 1990-ih. Također, jasno se vidi negativna veza između kriza početkom 2000-ih i one od 2009. do 2015. i prirodnoga prirasta. Naime, krize su dovodile do intenziviranja negativnih kretanja i to smanjenjem nataliteta potaknutoga povećanjem nezaposlenosti, nesigurnosti radnih mjesta i smanjenjem plaća.

No, ipak nije trend rasta negativnoga prirodnog prirasta glavni uzrok pada stanovništva od 2008. ili još više od 2013. Glavni uzrok gubitka stanovništva je negativna neto migracija. Naime, Hrvatska je do 2008. negativan prirodni prirast kompenzirala većim useljavanjem nego iseljavanjem. 2009. to se mijenja i od ulaska u EU

iseljavanje se dodatno intenzivira, što dovodi do rasta negativne neto migracije i smanjenja ukupnoga broja stanovnika.

ISELJAVANJE I STARENJE STANOVNIŠTVA

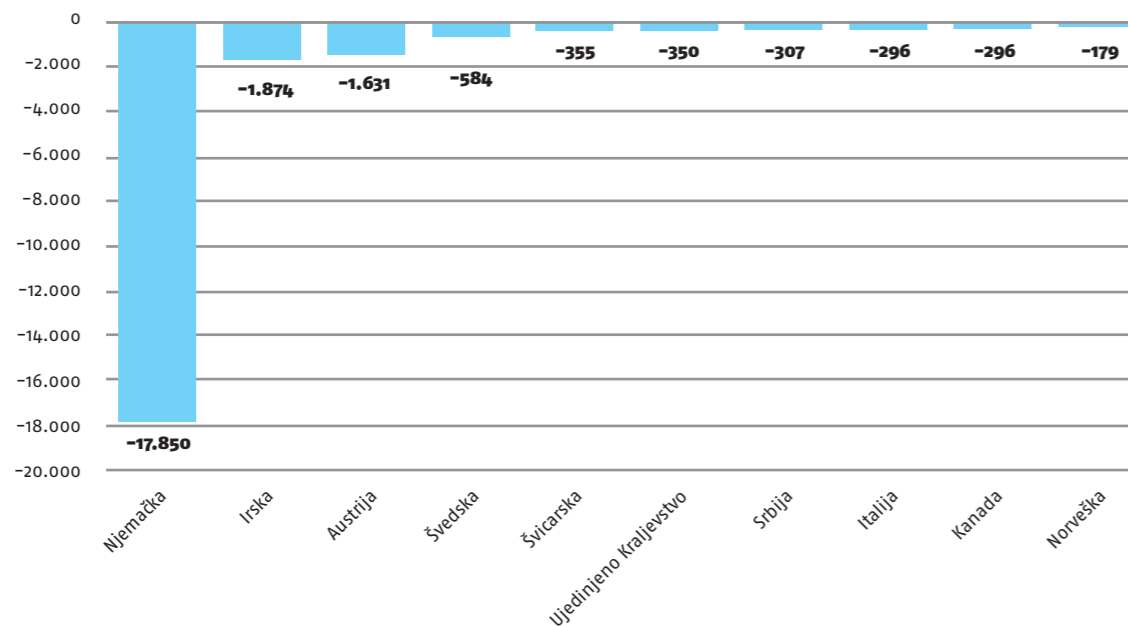
U 2016. neto migracije su bile negativne za 22.451 osobu, odnosno iz Hrvatske se odselilo 36.436, a doselilo 13.985 osoba. Pritom je 56 posto onih koji su se odselili bilo u dobi od 20 do 44 godine, dakle u dobi kada bi trebali zasnivati obitelj, imati djecu i biti u naponu radne snage. Nadalje skoro 20 posto onih koji su se odselili su starosti do 19 godina, što ukazuje i na činjenicu da se iz Hrvatske iseljavanju obitelji s djecom te da iseljavanje vjerojatno nije privremenoga karaktera i slično obrascima iz prošlosti.

Ako se u obzir uzmu podaci Eurostata za period od 2008. do 2016. snažniji negativni efekti iseljavanja u EU zabilježeni su samo u Grčkoj, Rumunjskoj, Irskoj, Latviji i Litvi. Latvija i Litva rekorderi su u EU po gubitku stanovništva i to upravo zbog snažnoga iseljavanja. Obje te zemlje su od 2008. do 2017. izgubile 11 posto stanovništva, a ako se stvari promatraju od 2001. onda njihov gubitak stanovništva iznosi visokih 18 posto. S obzirom da mnogi navedene zemlje spominju u kontekstu vrlo pozitivnih makroekonomskih kretanja te kao primjere uspješnih reformi i brzoga izlaska iz krize, treba imati na umu gore spomenute brojke gu-

Slika 3. Zemlje s kojima je Hrvatska u 2016. ostvarila najveći negativan migracijski saldo

Izvor: DZS

bitka stanovništva te se pitati: bi li iseljavanje iz tih zemlja bilo zaista tako veliko da je riječ o uspješnim zemljama?

Struktura iseljavanja iz Hrvatske je takva da posljedično dovodi do starenja stanovništva. Naime, medijalna starost stanovništva u Hrvatskoj u 2016. prema podacima Eurostata iznosila je 43 godine što je 1,5 godina više nego 2008., odnosno čak 3,2 godine više nego 2001. Starije stanovništvo od Hrvatske u EU ima samo 7 zemalja. U materijalu Demografski scenarij i migracije² izrađenom na katedri za Demografiju EFZG-a ističe se kako se 2002. dogodio značaj demografski preokret. Naime, te je godine posljednji put broj djece mlađe od 15 godina bio brojniji od osoba starijih od 65 godina. 2014. broj starijih osoba bio je oko 25 posto veći od populacije mlađe od 15. Takvi trendovi imaju dugoročno vrlo negativan pritisak na održivost zdravstvenoga i mirovinskoga sustava, kao i na samu ponudu rada.

NJEMAČKA – NOVI DOM HRVATA

Prema podacima DZS-a najveći broj Hrvata u 2016. se odselio u Njemačku. Od ukupno 36.436 odseljenih u Njemačku je otišlo 20.432 osobe ili 56 posto svih odseljenih. Ako se od te brojke oduzmu 2.582 osobe koje su se doselile iz Njemačke, dolazimo do negativnoga migracijskog salda s tom zemljom od 17.850 osoba. Kao što Slika 3. pokazuje takve brojke Njemačku postavljaju

² Dostupno na: http://www.hzpr.hr/UserDocsImages/propsi/Demografski_scenarij_i_migracije.pdf

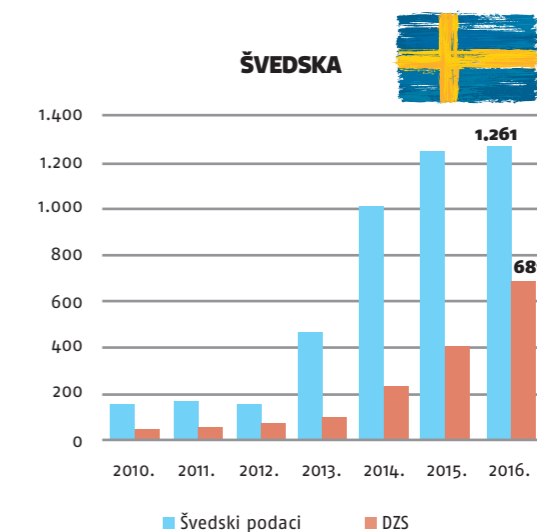
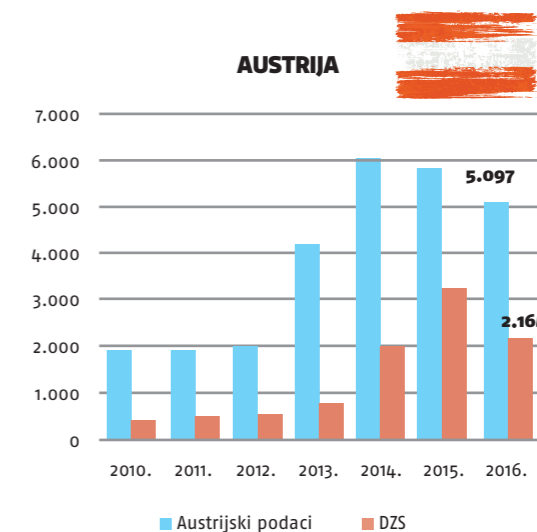
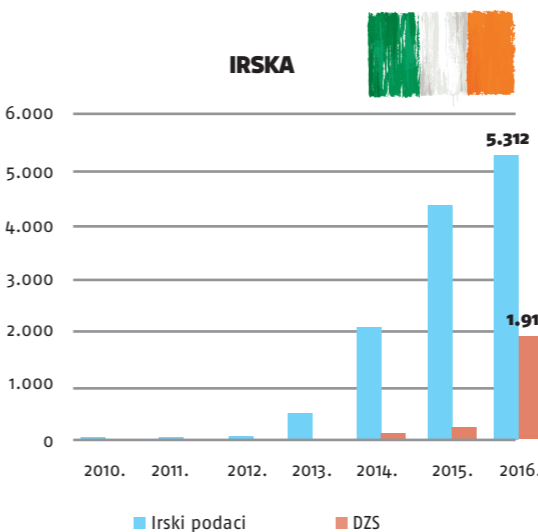
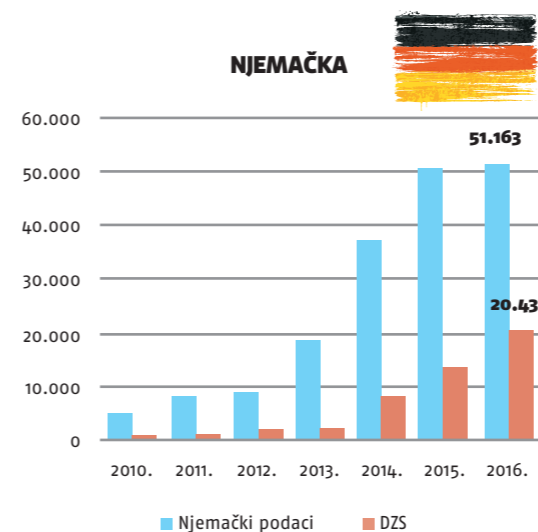
ju na vrlo uvjerljivo prvo mjestu po izboru Hrvata koji se iseljavaju. Druga zemlja po neto iseljavanju je Irska s kojom ostvarujemo negativan neto migracijski saldo od 1.874 osobe, a treća je Austrija s kojom imamo negativan neto migracijski saldo od 1.631 osobe.

Ono što je značajno jest činjenica da je još 2013. negativan neto saldo s Njemačkom iznosio tek 1.280 osoba, s Irskom svega 22 osobe, a s Austrijom 562 osobe. Te je godine negativan saldo sa svim zemljama EU-a iznosio svega 2.122 osobe, što je primjerice manje od negativnoga salda koji je u toj godini Hrvatska ostvarila sa Srbijom. Dakle, ulazak u EU donio je ogromnu promjenu po pitanju iseljavanja.

Jedini značajan pozitivan neto migracijski saldo u 2016. Hrvatska je ostvarila s Bosnom i Hercegovinom iz koje se u Hrvatsku doselilo 1.426 osoba više nego što ih se iz Hrvatske odselilo u tu zemlju. Pozitivan saldo Hrvatska je još imala s Makedonijom za 83 osobe, Rumunjskom za 38 osoba te s još 10 zemalja EU-a, od kojih sa svima manji pozitivan saldo od 30 osoba.

USPOREDBA DOMAĆIH I STRANIH PODATAKA

Međutim, sve gore spomenute brojke o iseljavanju mogle bi biti još i mnogo poraznije. Kao što je već naglašeno, razlog za to je manjkava statistika iseljavanja te činjenica da do sada nije postojala politička volja da se uspostavi sustav koji bi omogućavao preciznije pra-

Slika 4. Usporedba domaćih i inozemnih podataka o iseljavanju iz Hrvatske

Napomena: Podatci za Irsku odnose se na broj izdanih PPS brojeva
Izvor: DZS, Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Njemačka), Bundesanstalt Statistik Österreich (Austrija), Department of Employment Affairs and Social Protection (Irska) i SCB Statistiska Centralbyrån (Švedska)

ćenje kretanja stanovništva. Demografi naglašavaju kako je potrebno iznaći bolje sustave praćenja kretanja stanovništva u svrhu što kvalitetnije i konzistentnije analize podataka, a koji su jedan od preduvjeta za kvalitetne analize vezane za tržište rada, mirovinski, financijski i zdravstveni sustav. Iako i druge zemlje imaju određenih problema s praćenjem točnosti statistika migracija, sustavi su mnogo usklađeniji te su u tu svrhu razvijeni sustavi populacijskih registara putem kojih se omogućava kreiranje jasnije slike o kretanju stanovništva, bilo da je riječ o emigraciji ili imigraciji. Dakle, da bi se stvorila kvalitetna baza podataka o hrvatskom iseljeničkom korpusu koja bi bila pouzdan temelj za

sustavni znanstveno-istraživački rad potrebno je stvaranje registra kao i kontinuirano prikupljanje podataka o hrvatskim iseljenicima u inozemstvu temeljeno na službenim izvorima i statistikama zemalja emigracije.³ S obzirom na to, a u svrhu analize trendova, autori ovog teksta zatražili su podatke o migracijama od službenih tijela Njemačke, Irske, Austrije i Švedske. Podatci za navedene zemlje prikupljeni su za razdoblje od 2010. do 2016. i odnose se na građane s hrvatskim državljanstvom koji su se uselili u promatrane zemlje. Navedeni ³ Mesarić Žabčić R. (2007) Temeljne značajke iseljavanja hrvatskog stanovništva s posebnim naglaskom na iseljavanje u proteklih petnaest godina, Dve domovini, [Br.] 26: 97-115

Tablica 1. Razlika između ukupnoga broja iseljenih iz Hrvatske od 2010. do 2016. prema domaćoj statistici i boja useljenih hrvatskih državljana prema statistici odredišnih zemalja

Izvor: DZS, Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Njemačka), Bundesanstalt Statistik Österreich (Austrija), Department of Employment Affairs and Social Protection (Irska) i SCB Statistiska Centralbyrån (Švedska)

	Strani podaci	Domaći podaci - DZS	Razlika
Njemačka	179.446	46.630	132.816
Austrija	26.958	9.595	17.363
Irska	12.428	2.368	10.060
Švedska	4.430	1.564	2.866
Ukupno	223.262	60.157	163.105

podatci pokazali su da naša statistika podcjenjuje razmjere iseljavanja iz Hrvatske, a samim time vjerojatno i gubitak ukupnoga stanovništva.

Slika 4. pokazuje kako su se 2016. prema podatcima njemačkoga statističkog tijela u tu zemlju uselila 51.163 Hrvata, odnosno 2 i pol puta više od onoga što bilježi naš DZS kao iseljavanje u tu zemlju. Slična je situacija i s ostalim trima promatranim zemljama. Pritom, ovdje nije riječ o neto migracijama, već ukupnom iseljavanju⁴ iz Hrvatske i ukupnom useljavanju u Njemačku.

Njemački podatci pokazuju da se u tu zemlju u periodu od 2010. do 2016. doselilo ukupno 179.446 Hrvata⁵, a naši podaci DZS-a govore o ukupnom iseljavanju od 46.630 osoba. Njemački podatci pokazuju kako broj useljavanja Hrvata u Njemačku raste posebno od ulaska u EU. Primjerice, u 2012. podaci bilježe useljavanje 9.019 osoba, a u 2016. 51.163 osobe. Skoro polovica onih koji su se 2016. uselili u Njemačku prema njemačkim podatcima pripada skupini mladoga stanovništva od 16 do 35 godina starosti, njih 23.645. Ukoliko brojni mladih pridodamo one iz skupine od 35 do 45 godina života, njih 9.905 vidljivo je kako je 33.550 radno potentnih građana RH u najboljim godinama života svoju sreću pokušalo pronaći u Njemačkoj. Broj djece od 0 do 16 godina iznosi 7.562.

⁴ Podatci za iseljavanje iz Hrvatske odnose se na ukupan broj iseljenih iz Hrvatske neovisno o tome jesu li stranci ili hrvatski državljani. Ako bi se promatrali samo hrvatski državljani, razlika između domaćih i stranih podataka bila bi još nešto veća. Primjerice 2016. je bilo od ukupnoga broja od 20.432 osobe iseljene u Njemačku 88 stranaca

⁵ Prema podatcima Federalnoga statističkog ureda Njemačke u Wiesbadenu brojke prikazuju i veće trendove migracija Hrvata prema toj zemlji, odnosno u periodu od 2010. do srpnja 2016. čak 203.989 Hrvata.

U posljednje vrijeme kao jedna od najpopularnijih destinacija hrvatskih iseljenika spominje se Irska.⁶

Slično kao i kod Njemačke te ostalih dviju promatranih zemalja, i u slučaju Irske je vidljiv rast iseljavanja nakon ulaska u EU. U 2012. godini broj doseljenih Hrvata u Irsku iznosio je svega 86 osoba, dok je u 2016. on iznosio 5.312. U prvih šest mjeseci ove godine uselila se 2.321 osoba, što je više nego cijele 2014.

Tablica 1. pokazuje da ako se u obzir uzmu sve četiri navedene zemlje, dolazi se do brojke od 223.262 osobe koje su se u periodu od 2010. do 2016. uselile u te zemlje, dok podatci DZS-a pokazuju ukupno iseljavanje od 60.157 osoba.

Međutim, prema podatcima koje prenose mediji iz Bosne i Hercegovine, iz te se zemlje od 2013. do 2017. iselilo 150.000 osoba.

Dio tih osoba vjerojatno se odnosi i na Hrvate. Autori ovoga teksta nisu ulazili u provjere koliko se iz BiH iseljava Hrvata, no razlike između domaćih podataka o iseljavanju i stranih o useljavanju su tolike da je nemoguće da razliku generira samo iseljavanje Hrvata iz BiH.

Međutim, ova analiza ukazuje kako je od vitalnoga interesa za svaku državu da ima precizne podatke o kretanju stanovništva. Ti su podatci preduvjet za kvalitetnije projekcije demografskih kretanja koje su pak važne za dugoročno planiranje kretanja tržišta rada, stanja u mirovinskom i zdravstvenom sustavu te osnovni alat za donošenje različitoga spektra dugoročnih politika. Nažalost, koliko je konkretno ljudi Hrvatska izgubila od zadnjega popisa 2011., a posebno od ulaska u EU, znat ćemo precizno tek 2021., odnosno nakon provođenja idućega popisa stanovništva.

⁶ Za Irsku su analizirani podatci o PPS brojevima (Personal Public Service Number). Riječ je o broju koji je vrlo sličan OIB-u te ga treba imati svaka osoba koja namjerava raditi u toj zemlji ili koristiti određene beneficije unutar sustava socijalne i zdravstvene zaštite

GUBITAK STANOVNIŠTVA JE I GUBITAK ŠANSI ZA BUDUĆI RAZVOJ

Istraživači Međunarodnoga monetarnog fonda u svojoj analizi Emigration and Its Economic Impact on Eastern Europe⁷ zaključili su da emigracija u zemljama istočne Europe ima te da će imati dugoročne negativne efekte na njihov razvoj. Njihova procjena je pokazala kako bi kumulativna realna stopa rasta BDP-a u periodu od 1995. do 2012. u zemljama istočne Europe bila za 7 postotnih poena veća da nije bilo emigracije. Hrvatska se pritom u analizi ističe kao zemlja s visokim udjelom emigracije mlade, stručne populacije.

Ti mladi, obrazovani Hrvati iseljavanjem postaju kapital Njemačke, Irske, Austrije... Pomažu razvoju već ionako razvijenijih, dok s druge strane Hrvatska ostaje u začaranom krugu niske produktivnosti i lošega životnog standarda. Ako gubitak toga ljudskog kapitala nije reverzibilan, odnosno ako se s vremenom ljudi koji se trenutno iseljavaju ne vrate s novim iskustvima i znanjima, to je dugoročni gubitak za ovu zemlju koji je nenadoknadiv i dodatno guši naše mogućnosti razvoja i kakva takva sustizanja drugih zemalja EU-a. Barem onih koje su prije desetak godina bile na sličnoj razini BDP-a po glavi stanovnika kao i Hrvatska.

ZAKAŠNJELE DEMOGRAFSKE MJERE VLADE

Bez obzira na to koje podatke razmatrali, možemo zaključiti da su demografski pokazatelji u posljednjih nekoliko godina iznimno negativnoga trenda. Nakon dugotrajne i duboke krize kroz koju je Hrvatska prošla te ulaska u EU i otvaranja granica takve se trendove moglo očekivati. No, Hrvatska se na to nije ni na koji način pripremila. Tijekom krize fokus politike je bio na pokušajima konsolidiranja javnih financija u situaciji konstantnoga pada BDP-a što je unaprijed bilo osuđeno na propast. U takvom okruženju o demografskim i pronatalitetnim mjerama nije se ni razmišljalo. Iako Vlada sada pod pritiskom neumoljivih brojki i općega društvenog prepoznavanja iseljavanja kao važnoga problema pokušava uvesti određene mjere, moglo bi se pokazati da je već kasno. Mjere koje je Vlada ove godine uvela otprilike izgledaju kao da se zmaja pokušava otjerati čačalicom.

Novi Zakon o roditeljnim i roditeljskim potporama te Zakon o subvencioniranju stambenih kredita bile su prve ovogodišnje mjere koje su se uvodile kako bi utjecale na

⁷ Dostupno na: <http://www.imf.org/external/ns/search.aspx?NewQuery=population+in+East+Europe&submit.x=0&submit.y=0&col=>

neke demografske trendove. Iako se uvođenje subvencioniranih kredita obrazlagalo kao mjera s utjecajem na demografske trendove, teško da taj zakon ima ikakav efekt jer je bio samo kratkotrajna kompenzacija za ukidanje porezne olakšice kod kupnje prve nekretnine te je od njega koristila imala samo uska skupina građana koja je tijekom ovoga ljeta rješavala svoje stambeno pitanje. S druge strane, podizanje naknada za vrijeme korištenja roditeljskih i roditeljnih dopusta za zaposlene i samozaposlene sigurno će za roditelje biti korisno, no može li se ta mjera nositi s negativnim, dugotrajnim i vrlo teško promjenjivim demografskim trendovima prikazanim u ovom tekstu. Odgovor je – sigurno NE.

VIŠE NOVCA ZA VRTIĆE

Nešto bolji efekt od gore spomenutih mjera možda mogu imati najnovije najavljene mjere. Indikativno je da su one uslijedile svega nekoliko dana nakon što je predsjednica na konferenciji Hrvatskoga društva ekonomista u Opatiji kritizirala rad Vlade. Jedna od najavljenih mjera je izdvajanje dodatnih sredstava za nove vrtiće u iznosu od 70 milijuna kuna te uvođenje smjenskog arada u vrtićima, za što se planira iskoristiti 300 milijuna kuna iz Europskoga socijalnog fonda. Ako se proširi dostupnost vrtića i omogući njihovo fleksibilnije radno vrijeme, to će svakako olakšati uskladiavanje privatnoga i poslovnoga života roditelja i jedan je od elementa koji mogu majkama osigurati brži i lakši povratak na tržište rada. No, paralelno s time Vlada bi trebala razmišljati i o mjerama kojima bi se cijena vrtića, njihova opremljenost i prehrana izjednačavala na nacionalnoj razini. Kako je navedeno trenutno u inženjerskoj gradova i općina, uvjeti se bitno razlikuju.

PRAVEDNIJE UREĐIVANJE OLAKŠICA ZA DJECU

Druga nova mjera je podizanje gornje granice za ostvarivanje dječjega doplatka. Naime, trenutno je maksimalni iznos dječjega doplatka 300 kuna po djetetu za kućanstva koja imaju svega 543 kune prihoda po članu. Za ona koja imaju prihod po članu od 543 do 1.120 kuna dječji doplatok iznosi 250 kuna po djetetu, a za ona kućanstva koja imaju prihod od 1.120 do 1.663 kuna po članu, doplatok iznosi 200 kuna po djetetu. Prema najavi od 1. srpnja 2018. gornja granica za ostvarivanje doplatka će se povećati sa 1.663 na 2.328 kuna po članu kućanstva. Time bi broj kućanstava pokriven dječjim doplatkom od 200 kuna po djetetu trebao biti povećan

Država mora preuzeti ključnu ulogu i pametnim politikama reindustrijalizirati zemlju i povećati zaposlenost. **O tome ovisi budućnost ove zemlje**

za 94 tisuće kućanstava. Ova promjena je najavljena kao prvi korak prema uvođenju univerzalne naknade za djecu, odnosno redefiniranju sadašnjega sustava i ukidanju poreznih olakšica zaposlenih roditelja. Pritom treba imati na umu da je iznos dječjega doplatka za najugroženija kućanstva prema najavama ostao isti te da nije najavljeno kada bi se to išlo u reviziju poreznih olakšica i na koji način.

Činjenica je da porezne olakšice na djecu nisu pravedno raspoređene i to se pokazalo prilikom zadnjih izmjena poreza na dohodak kojima je jedan dio građana s nižim plaćama i većim brojem djece ostao zakinut za povećanje plaća. Naime, njihovi dohodci bilo su tako niski da nisu imali mogućnost iskoristiti povećanje porezne olakšice za djecu koju je donijela porezna reforma dok je za osobe s višim plaća ta promjena bila osjetna. Time je poslana vrlo negativna poruka kako djeca bogatih vrijede više od djece siromašnih. Sustav olakšica stoga zaista treba revidirati, izdvojiti iz sustava poreza na dohodak i učiniti pravednijim.

KLJUČ JE U EKONOMIJI – INDUSTRIJALIZACIJI I POVEĆANJU ZAPOSLENOSTI

Sve ove gore spomenute mjere mogu imati određene pozitivne utjecaje, ali mnogo više na obitelji koje već imaju djecu i na obitelji koje ostaju u Hrvatskoj i ne razmišljaju o iseljavanju. Utjecaj ovih mjera na poticanje rađanja djece ili na odvratanje od iseljavanja prilično je slab. I nizak fertilitet i iseljavanje nisu problemi koji su posljedica nepostojanja određenih mjera populacijske ili demografske politike pa ih takve mjere ne mogu ni riješiti. Današnji nizak natalitet i iseljavanje iz Hrvatske posljedica su drugih socijalnih i ekonomskih problema.

Jedino rješavanje tih problema možda može s vremenom negativne trendove ublažiti ili ih čak i preokrenuti. Pritom treba imati na umu da Hrvatska nije izoliran otok, treba promatrati što se događa i u drugim zemljama EU-a, kakve trendove bilježe te zemlje jer upravo ti trendovi u najvećoj mjeri oblikuju očekivanja i stremjenja hrvatskih građana.

Vlada se mora baviti ekonomijom, ne više samo javnim financijama, već industrijskom politikom, kreiranjem

bolji preduvjeta za razvoj novih industrija, supstitucijom uvoza, potporama izvoznicima itd. Fokus Vlade na takve stvari može u srednjoročnom razdoblju stvoriti uvjete za kreiranje novih i bolje plaćenih radnih mjesta te kreiranje održive politike plaća na nacionalnoj razini koja bi građanima ove zemlje pokazala određenu perspektivu, mogućnost da sutra zarađuju više nego danas. Bez rasta plaća i povećanja životnoga standarda Hrvatska će izgubiti mnogo svojih stanovnika, a do rasta plaća i životnoga standarda mogu dovesti samo bitni iskoraci u ekonomiji. Država tu nema prostora za povlačenje, već mora preuzeti ključnu ulogu i pametnim politikama reindustrijalizirati zemlju i povećati zaposlenost. O tome ovisi budućnost ove zemlje. Stoga, s obzirom na navedene podatke koji su iznimno negativnoga trenda te na stratešku i društvenu važnost demografskih kretanja, potrebno je što hitnije pristupiti provođenju niza mjera, u prvom redu onih koje bi mogle ubrzati oporavak tržišta rada, ali i onih koje će na sustavan način unaprjeđivati demografsko-socijalne politike s ciljem demografske revitalizacije i usporavanja iseljavanja hrvatskoga stanovništva.

ZA IZDAVAČA: sindikati javnih službi

UREDNICI: Renata Čulinović - Čaić, Jadranka Dimić, Antun Guljaš, Branimir Mihalinec, Ljubica Pilić, Anica Prašnjak, Vilim Ribić, Sanja Šprem, Stjepan Topolnjak

Naklada: 21.500 primjeraka